

(מ) רשימה מכל המקומות אשר בעל הילקוט מביא בשם תנחומא סתם, ואנה המאמרים נמצאים לפנינו.

רמז	המתחיל	נמצא בתנחומא	אות	רמז	המתחיל	נמצא בתנחומא	שמות
ב	א"ר יהודה בר שלום (ה)	בראשית	ג	ד	וישלח	וישלח	ד
ו	ר' יהודה אומר	"	א	ו	"	"	ו
פז	האיש כובש (ב)	וישלח	יב	יא	"	"	יא
לב	למה נמסרו לאשה	מצורע	יז	"	"	"	"
לח	שמען קולי לפי שהיו פורשות (ג)	"	"	כו	"	"	כו
מג	נסתכל נח (ד)	בראשית	לט	ז	וישב	וישב	ז
נז	אדם עולה בספינה (ס)	נח	ז	ח	"	"	ח
סג	ר"א לך לך	לך	ד	יז	"	"	יז
עו	אתה אמרת אם מחוט	"	יז	ז	ויגש	ויגש	ז
פב	יוקח נא מעט מים	וירא	ה	יכ	ויהי	ויהי	יכ
"	אמר הקב"ה לאברהם בזכות	"	"	ב	שמות	שמות	ב
צא	למה גלה לו	"	"	א	שמות	שמות	א
צב	וה' פקד את שרה	לך, לו	לו	ה	"	"	ה
צו	ותהר ותלד שרה הקיש עבורה	"	לו	ו	"	"	ו
קא	ויאמר קח נא מלה"ד (ו)	"	מ	ח	"	"	ח
קו	ויעקב את יצחק בנו	"	מא	כג	בהעלתך	בהעלתך	כג
"	וה' ברך את אברהם	חיי	ו	ה	ויקהל	ויקהל	ה
"	ד"א למה היו מתכבין המילה	"	"	יז	וארא	וארא	יז
קי	יש בגים שנתגנו באביהם	תולדות	א	ה	ויצא	ויצא	ה
"	שני גוים דומה את לשדה (ז)	בראשית	לא	יא	שמות	שמות	יא
קטו	הקול קול יעקב	תולדות	טו	"	"	"	"
שס	ויבא לו יין	"	טז	"	"	"	"
"	ג' דמעות הוריד	"	כד	י	"	"	י
"	ויצא	"	"	מז	"	"	מז
קל	ויזכור אלהים אסף אלהים את חרפתו (ח)	ויצא	כ	יז	"	"	יז
				יח	"	"	יח

(ה) סליון תנחומא נשמש ומוסב על א"ר יהודה. (ב) סליון תנחומא אינו מוסב על ר' יוסף אומר כי הוא מתאמר בגמרא שם יבמות כ"ה פ"ב דק סליון מוסב על האיש טעם. (ג) המתאמר הוא נשמש מתנחומא בנאשים, וגם רש"י בנאשים ד' כ"ב הביא הדגש וקיים קר דגש רבי תנחומא, וכן מובא בפ' המיוחס לרש"י על כ"ב פ"ב נגש מדרש רבי תנחומא, ונתאם בסקננו אחר בתנחומא הנדפס. (ד) סליון נמשך ממקומו. (ה) סליון תנחומא מוסב על אדם פועל ונפעלות נרשם על יודע דיקוק של טעם, והמתאמר אינו לרשעים הוא מביא פ"ג אות ג' וחסר סליון. (ו) מובא גם בילקוט תהלים רמז תת"ס. (ז) עד שני גוים שנוא' גוים הוא מתנחומא שם וחסר סליון. (ח) הביא שם יחד ג' תאמרים תאום כ' כ"ב כ"ד. (ט) וגם המתאמר שם ויוקח מן הכה בידו אגנים עובות ומתגליות הוא מתנחומא, וסליון כ"ב פט"ז מוסב על ולמה הוא טוען נגמלים. (י) עד המתאמר חד פס דלרשע שהוא מביא פט"ח אות ט"ז, וסליון כ"ב מתאמר שלפניו מוסב גם על זה, ובתלמוד הפסוק במתאמר סתנחומא. (יא) ובטעות נרשם שם מדרש. (יב) חסר סליון תנחומא. (יג) בילקוט תהלים רמז תת"ס ד"ה כשתר אלמים מונח שם סתנחומא המתאמר ונרשם בלדו, מדרש"י נ"ל "תנחומא". (יד) תלמוד יורק נמשך מוסב על נפשו.

רמז	המתחיל	נמצא	אות	רמז	המתחיל	נמצא	אות
במבוא	במבוא	במבוא	במבוא	במבוא	במבוא	במבוא	במבוא
קעב	א"ל לשון הרע אתה אומר (טו)	שמות	כ	רמא	ויאמרו לאמר מהו לאמר	בשלח	יג
"	שלח נא ביד תשלח	"	כד	רמג	ארבע גאים הם בעולם	"	יד
קעג	וילך משה ויבד אל יתר	"	יח	רנד	ויסע משה את ישראל	"	טז
קעד	ויאמר ה' אל אהרן	"	כב	רנה	א"ר יוסי מדבר שור היו שש	"	יז
"	וילך משה (טז)	"	כא		נחשים (כז)		
קעה	א"ר חייא בר אבא (יז)	וארא	ב	רנח	ויאמרה' אל משה הנני ממסיר	"	כ
"	מי ה' אשר אשמע בקולו	"	ג		י תרו		
קעו	אמר ר' יהודה הלוי	"	ד	רסח	זש"ה לריח שמניך	יהרו	א
"	ויפגעו את משה ואהרן	"	"	"	ויחד יתרו	"	ו
	ו א ר א			רסט	ר' בני אדם	"	י
"	וידבר אלהים אל משה	"	א	רעא	וישלח משה את חותנו	"	יא
קפ	וידבר ה' אל משה	"	ו	רצה	כתוב אורות חיים סן תפלים	עקב	ג
קפא	כי ידבר אליכם פרעה (יח)	"	יב		מ ש פ ט י מ		
קפב	במסכתם ב"ה בויא הקב"ה (טט)	בא	ד	שו	ואלה המשפטים	משפטים	א
"	למה הביא עליהם מכת דם	וארא	יד	שג	את העני עמך	"	ח
	חללה (כ)			"	אם חבול תחבול (כח)	"	ט
קפה	ביצד היה הברד	"	יט	שנט	הנה אנכי שולח	"	י
קפו	הירא את דבר ה' (כא)	"	"	"	השמר סמניו (כט)	"	"
"	החטה והבוסמת	"	כב		ת ר ו מ ה		
"	ויחדלו הקולות והברד	"	"	שסג	וידבר ה' אל משה	תרומה	א
	ב א			"	וזאת התרומה	"	ד
"	וכסה את עין הארץ	"	יח	שסט	ואת המשכן	"	ה
"	ויאמר ה' אל משה נסה ידך (כב)	בא	א		ת צ ו ה		
קפז	התורש הזה לכב א"ר יצחק	בראשית	יא	שעה	ואתה תצוה	תצוה	א
קפא	התורש הזה ר' שמואל בר	בא	י	שעח	ויקחו אליך שמן זית	"	ג
"	אבא (כג)	"		"	ד"א אמרו ישראל לפני	בהעלתך	ה
	התורש הזה לכב הוא מסור	"	ח	שעט	הקב"ה רבש"ע (ל)		
רח	בידכם (כד)	"	יט		ואתה הקרב אליך	צו	יא
	ויקרא למשה ולאהרן	"		שפו	כי תשא	כי תשא	ב
רכה	ב של ח	בשלח	א	שצא	ויתן אל משה ככלותו	"	יא
רכו	זש"ה חכם לב (כה)	"	"	שצד	ומשה יקח את האהל	"	טז
רלז	ד"א ולא נחם אלהים	"	"	שצה	ויאמר הנה מקום אתי	"	טז
	וישב הים לפנות ערב	"	"	חה	כשבא הקב"ה ליתן את	"	יז
רמא	לאיתנו (כו)	"			התורה		
	אז ישיר משה	"	יב				

(טו) עד וישיבנו אל ארצה. (טז) הליון הנחומה מוסב גם על זה. (יז) חסר הליון הנחומה. (יח) חסר הליון הנחומה, והליון נכחם שלפניו מוסב גם על זה. (יט) בילקוט נשמע שלשה חסות ויש להקפיד על פ"פ הנחומה. (כ) חסר הליון והליון הנחומה שלפניו מוסב גם על זה. רק זה מוקדם למחנה שלפניו. (כא) הליון הנחומה נחומה שלפניו מוסב גם על זה, ומן ויהי כדך ואש מתלקחת הוא הפסיקתה פסקא ח'. (כב) בטעות נקם המדעים, "כ"ד פ"ד" ורלה נקום "שמ"ל פ"ד" ורלה נחומה חסר הליון הנחומה" וכן בילקוט מסכים רמז מחס"ג ד"ה שלח חשך ויחשך הביא זה בשם הנחומה. (כג) רמז ק"ל הוא מהפסיקתה והמחנה הזה מן ר' שמואל בר אבא עד ר' אחא בשם ר' שמואל הוא מהנחומה, ובפסיקתה הוא שבגטון אחר, עיין בהערות לנחומה ז' ו"א. (כד) הליון מגילה הוא עד המחנה הזה, ומן ח"ל הקב"ה לישראל נחומה הזה חסם נגלהים הוא מן הפסיקתה, והליון נחומה נחומה שלפניו מוסב על זה. (כה) נכנסה שם גם פסיקתה הליון פסיקתה מוסב על המחנה אחר לחלוקה. (כו) בטעות נקם הנחומה ו"ל, "מבילתה" וכו'. נמחלה נשלח מסכת דוויי בשלח פ"ו פסוק ויש משא את ידו. (כז) הליון הנחומה יש להגיד על ח"ל ויסי. (כח) הליון שלפניו מוסב גם על זה. (כט) גם נחלן הליון שלפניו מוסב גם על זה. (ל) עד חשך לא יחשך ממך הוא מפ' נכסלתך.

רמז	הסתחיל	נמצא בתנחומא	אות	רמז	הסתחיל	נמצא בתנחומא	אות
תו	יודי שם עם ה' (ל)	כי השא	יט	תרד	זש"ה ויגבה' צנאות במשפט	קדושים	א
"	יודי בדרת	"	"	"	קדושים יהיו כי קדוש אני (ז)	"	ה
תו	ר' יהודה בר נחמן אמר	"	"	תרמו	לשנא אתרינא א"ל ארריינוס	"	ה
תיא	ויקהל	ויקהל	א	"	ונמעתם וערלתם (ח)	"	שם
תיב	ויאמר משה אל בני ישראל	"	ה	תרכו	כל מה שהקב"ה מזדיר את	אמור	א
תיד	וכל השבח הוה (צ)	"	ז	ישראל	"	"	ה
תיד	ייעש בצלאל את הארון	פקודי	א	תרלא	א"ר יוחנן כל מקום שהוא אמר	"	ו
תיד	פ קודי	"	ד	תרמג	למה נקרא שמו כהן גדול	"	יב
תיד	אלה פקודי המשכן	"	ו	"	כתיב והאלהים יבקש את נדרף	"	יט
תמו	ואלה פקודי כל מה שהיה	"	יא	תרנח	וכי תזכרו	"	ב
תיז	משה עושה (ג)	ויקרא	א	תרעא	זש"ה אה חרוצים ימיו	בחקותי	א
תיו	ויביאו את המשכן	"	ב	תרעב	זש"ה א"ל משה	במדרב	ב
תסר	ויקרא	"	ו	תרעד	שאו את ראש	"	ה
תעט	מלח"ר לשני בני אדם	צו	א	תרעה	ד"א כמחולת המהצים (ט)	"	יא
תפ	צו	"	ז	תרפו	כיצד היו שרויים	"	יג
תפ	וירבר ה'	"	יא	תרז	זש"ה ימצאהו	"	יד
תפ	מה כתיב למעלה מן הענין	שמיני	א	תרצ	פקוד את בני לוי	"	יז
תצג	וזאת תורת זבח השלמים	"	ז	תרצא	א"ר יהודה הלוי בר שלום (מ)	"	כ
תקיד	למה נאמר כאן כך (צ"ק)	"	ז	תרצב	וירבר ה' אל משה	"	כא, כב
תקב	שמיני	שמיני	א	תרצג	נחמיה אומר (מג)	"	כה
תקב	זש"ה שומר מצוה	"	ט	תרצה	אל תכיריתו את שבט	"	כו
תקב	ר' יהודה כרבי שלום	תזריע	א	תשד	איש כי תשטה אשתו	נשא	א
תקלו	וזאת תהיה	"	ז	תשה	והביא את קריבה (מג)	"	ה
תקסו	תזריע	"	יג	"	איש איש כי תשטה אשתו	"	ז
"	זש"ה מי יתני בירחי קדם	מצורע	ג	תשו	ועד אין בה	"	יב
"	וביום השמיני ימול	"	ח				
תקנו	אדם כי יהיה בעור בשרו	"	י				
תקנו	מצורע	"	יב				
תקנו	ר"א אל תתן את פיד (ל)	"	טו				
תקנס	וכן אתה מוצא בעויותיו (ל)	"					
תקנס	על הגניבות ועל השבועות	"					
תקנס	ילמדנו רבינו מהו לנהל	"					
תקעא	כיוצא זבדמה ימים רבים (ל)	"					

[illegible]

(מד) הֲיוֹן מַנְחֻמָּה בְּמֵאֲמָר שְׁלֹפֵינוּ מוֹכֵב גַּם עַל זֶה, דָּק הוּא בְּמֵאֲמָר שְׁמֵאֲרֵינוּ בְּאוֹת ל"ב בְּמַנְחֻמָּה (מה) הֲיוֹן בְּמֵאֲמָר שְׁלֹפֵינוּ מוֹכֵב גַּם עַל זֶה גַּם עַל מֵאֲמָר זֶשׁ"ל גַּם הוּשָׁן לֹא יוֹשִׁיעַ. (מו) הֲיוֹן בְּנֶאֱמַר הַמֵּאֲמָר מוֹכֵב גַּם עַל זֶה. (מז) שֶׁם בִּיבְקוֹם זֶשׁ"ל אֲשֶׁתְּחַלּוּ הוּא מַנְחֻמָּה אוֹת ב', שֶׁם ר' אֶחָד הַגְּדוֹל פָּתַח הוּא מֵאֲמָר ב' שֶׁם שְׁלַח ק' אֲמַרִים זֶשׁ"ל בְּהוֹמָת לִשְׁמוֹן בְּאוֹת ד', שֶׁם ל' מִקֹּם שְׂכֻמָּה אֲנֵשִׁים בְּאוֹת ה', שֶׁם שְׁמֹרֶת לֹא יִדְּעוּ וְלֹא יֵדִיעַ הוּא בְּאוֹת ו', שֶׁם ד"ה שְׁלַח לך הוּא בְּאוֹת ז'. (מח) בְּנִשְׁמוֹת נִשְׁמָה שֶׁם בְּמֵאֲמָר דְּבִשָׁה" וְהוּא ג"כ בְּמַנְחֻמָּה שֶׁם. (מט) הֲיוֹן שְׁלֹפֵינוּ מוֹכֵב גַּם עַל זֶה. (נ) הֲיוֹן בְּמֵאֲמָר דְּבִשָׁה" וְיֵשׁ"ל בְּמַנְחֻמָּה. (נא) וְכֵן בְּמַנְחֻמָּה ב' שְׁלֹפֵינוּ מוֹכֵב הוּא בְּאוֹת פ', וְיִדְּעַר אֵל קִרָּה בְּאוֹת ז', וְיִאֲמָר מֵשֶׁה בְּאוֹת י"ב, לִבְךָ אֶחָד שֶׁם עֹדֶרֶךְ בְּאוֹת ז', וְיִאֲמָר לֹא עֲנֵה בְּאוֹת י"ד, הַתֵּכֶס ב' הַבְּלִיטִים מוֹכֵב פ"ח, וְיִחַר לְהִשָּׁה שֶׁם אוֹת ט", וְיִאֲמָר ה' לֹא חָפֵן שֶׁם אוֹת י"ח, דְּכֵן אֵל סִפְדָּה שֶׁם אוֹת כ'. (נג) גַּם עַל הַמֵּאֲמָר הוּא מוֹכֵב הֲיוֹן שְׁלֹפֵינוּ. (נד) הֲיוֹן מַנְחֻמָּה ז' וְיִשְׁמַח מֵשֶׁה מוֹכֵב גַּם עַל הַמֵּאֲמָר הַמֵּאֲמָרִים מֵעֲלֵאֲרֵינוּ שְׁבַחֲמֵי. (נז) חֶקֶר הֲיוֹן מַנְחֻמָּה. וְגַם בְּמֵאֲמָר מֵעֲלֵאֲרֵינוּ יִדְּעַר הַסֵּם חֶקֶר חֶקֶר הֲיוֹן. (נח) הֲיוֹן בְּמֵאֲמָר שְׁלֹפֵינוּ מוֹכֵב גַּם עַל זֶה וְעַל זֶה מֵאֲמָרִים מֵעֲלֵאֲרֵינוּ, בְּזֶה שְׁמֵרָה, וְהַמֵּאֲמָר הַנֶּאֱמָר.

(ו) הַיָּיִן בְּתֹאמֶר שֶׁלִּפְנֵי מוֹכֵר גַּם עַל זֶה. (ז) הַיָּיִן בְּתֹאמֶר הַקּוֹדֵם מוֹכֵר גַּם עַל תֹּאמֶר זֶה. (ח) הַיָּיִן עַל יוֹקֵר בְּלֶפֶס מוֹכֵר עַל זֶה וְעַל כִּי תֹאמְרֵים שֶׁלֹּאֲחִירֵי שֶׁהִכֹּאֲתִי. (ט) בְּמִקָּם "יִלְמֹד" וְ"לֹ"ל" "תְּשׁוּמָה". (ס) הַתֹּאמֶר הַזֶּה וְכִי תֹאמְרֵים שֶׁלֹּאֲחִירֵי שֶׁיֵּינִי הוּא מִתְּשׁוּמָה. (סא) הַתֹּשֶׁמָה הַתֹּאמֶר לֹא לְעִזְרֵי אֲחֵר הוּא מִתְּשׁוּמָה דְּכִינִי פִּי"ב. (סב) הוּא ד"ל מִיֵּקֶם שֶׁ הוּא מִתְּשׁוּמָה, וְכֵן אֲחֵר הַקֵּבִי לִישְׁרָאֵל עַד וְאִין הַקֵּבִי הַיֵּרִי לִישְׁרָאֵל בְּתֹאמֶר מִתְּשׁוּמָה וְאִין פֶּסֶק שׂוֹרֵת מִלְּמַלְתּוֹ וְתִכְּרִי הוּא. (סג) הַיָּיִן מִתְּשׁוּמָה שֶׁלִּפְנֵי מוֹכֵר גַּם עַל זֶה. (סד) הַיָּיִן לִישְׁרָאֵל נִשְׁמַע מִתְּשׁוּמֹת שֶׁ הִכֵּיט עַל ד"ל כִּי תֹרֵם וְהַתֹּאמֶר הָרִאשׁוֹן לְהוֹדִיעַ שֶׁנֶּאֱמַר עַל אֲחֵר רֶשֶׁם הוּא מִתְּשׁוּמָה אֲמַר מ"ס וְסָפֵר הַיָּיִן "תְּשׁוּמָה". (ד) הַיָּיִן שֶׁלִּפְנֵי מוֹכֵר גַּם עַל זֶה וְעַל לֹא הִכֵּיט אִין. (סה) בְּיִלְקוּם שֶׁם הִכֵּיט הַיָּיִן. (סו) הַיָּיִן עַל הַמִּקֵּד כִּי תֹאמְרֵים שֶׁלֹּאֲחִירֵי שֶׁהִכֹּאֲתִי, וְכַעַל הַיִּלְקוּם תִּפְקֵד כִּי הַתֹּאמֶר הָרִאשׁוֹן הוּא מִתְּשׁוּמָה אֲחֵר זֶה. (סז) הַיָּיִן מִתְּשׁוּמָה בְּתֹאמֶר שֶׁלִּפְנֵי מוֹכֵר גַּם עַל זֶה.

רמז	הסתחיל	נמצא	אות	רמז	הסתחיל	נמצא	אות
בתנחומא	בתנחומא	בתנחומא	בתנחומא	בתנחומא	בתנחומא	בתנחומא	בתנחומא
יט	תולדות	יט	יט	יט	תולדות	יט	יט
כט	וירא	כט	כט	כט	וירא	כט	כט
כח	"	כח	כח	כח	"	כח	כח
ז	בחקותי	ז	ז	ז	בחקותי	ז	ז
יד	ראה	יד	יד	יד	ראה	יד	יד
יח	אחרי	יח	יח	יח	אחרי	יח	יח
"	"	"	"	"	"	"	"
ט	ממות	ט	ט	ט	ממות	ט	ט
ג	ויצא	ג	ג	ג	ויצא	ג	ג
כו	במדבר	כו	כו	כו	במדבר	כו	כו
יא	צו	יא	יא	יא	צו	יא	יא
ד	ויקרא	ד	ד	ד	ויקרא	ד	ד
ח	כי תשא	ח	ח	ח	כי תשא	ח	ח
י	תצא	י	י	י	תצא	י	י
"	"	"	"	"	"	"	"
ח	ויגש	ח	ח	ח	ויגש	ח	ח
ו	אמור	ו	ו	ו	אמור	ו	ו
ח	חוקת	ח	ח	ח	חוקת	ח	ח
ד	אמור	ד	ד	ד	אמור	ד	ד
ד	מצורע	ד	ד	ד	מצורע	ד	ד
יח	תצא	יח	יח	יח	תצא	יח	יח
ז	תולדות	ז	ז	ז	תולדות	ז	ז
ג	שופטים	ג	ג	ג	שופטים	ג	ג
כה	וירא	כה	כה	כה	וירא	כה	כה
ט	מסעי	ט	ט	ט	מסעי	ט	ט
"	"	"	"	"	"	"	"
יז	ויצא	יז	יז	יז	ויצא	יז	יז
יב	וירא	יב	יב	יב	וירא	יב	יב
י	אחרי	י	י	י	אחרי	י	י
ג	צו	ג	ג	ג	צו	ג	ג
ד	בראשית	ד	ד	ד	בראשית	ד	ד
ד	וירא	ד	ד	ד	וירא	ד	ד
לב	נשא	לב	לב	לב	נשא	לב	לב

(סח) בעשות נרשם עם מנחומא וז"ל ספרי וזוא ב' ואחמקן פסקא כ"ט ב' כי הוא יעבור לפני הסם .
 (סט) חסר הליון . (ע) חסר הליון . (פח) בעשות נרשם עם מנחומא וז"ל ירושלמי וזוא בירושלמי קדושין פ"ד
 ה"א (דף כ"ט פ"ג) ותובא מדרש בנ"ח בשיטתו . (עב) הליון מנחומא הוא בעשות וז"ל , וזוא ב"א
 אות ה' . (עג) מליון מדרש וז"ל מנחומא וזוא ב' ראה אות ג' , ומן נחם לירלך נח להטטקס הוא מנחומא
 וירא אות מ"ג . (עד) חסר שם הליון . (פה) הליון מנחומא מוקב גם כל מנחומא . (עו) נראה שז"ל
 ילמנו , ש"ן ילקוט חלום כמו שז"ל שביא שם בשם הילמנו וקיים למד מדוד דכתיב ויבי צנואם וירא את
 אליא , ויודלי מנחם בילמנו שם כל המנחומא . (עז) לא כמו שז"ן שם על אמר ר' יהודה . (עח) במקום
 מנחומא ז"ל מוקפמא , וזוא במוקפמא קופה פ"ז .

צד

מבוא

רמז	הסתחיל	נמצא	אות	רמז	הסתחיל	נמצא	אות
בחנומא	נמצא	אות	בחנומא	רמז	הסתחיל	נמצא	אות
קסו	והמלך דוד	חיי	ד	רפא	ד"א הלא עם אל אלהיו	אמור	ג
קע	וגם אתה ידעת	מסעי	ט	רפו	ידידו		
קעה	אם הלך בדרכי	בחקותי	א	רפז	היינו הא דאמרינן בבבא סביג	תולדות	ט
קעז	ויתן אלהים הכמה	חוקת	י	רפח	ביום נטעך תשגשגי (פס)	שלח	כא
קעה	ויתכם מכל האדם (עט)	"	"	רצא	וסכרתי את מצרים	במדבר	ג
קפב	ויעש לבית חלוני שקופים	תצוה	ד	רצב	כאשר שמע למצרים	בא	ו
קפד	ובשנת אחת עשרה	נח	יו	רצה	והארץ חנפה	ראה	יא
קצה	אמר ר' שמואל בר נחמני	שמות	י		בעולם הזה מי שרואה פני	במדבר	כ
קצה	ויאמר ירבעם בלבו	תולדות	ט	רצו	השכינה		
רס	והעורבים ד"א משלחנו של	מסעי	ו	רצה	זש"ה אל תבהל על פיך	ויקרא	יג
	יהושפט			רצח	נבלתי יקסון	תולדות	יט
ריג	הלא הוגר לאדוני	חוקת	ז	רצט	לך עמי בא בחדריך	ויצא	ה
ריד	בחרו לכם הפר (פ)	מסעי	ו	שא	ד"א חמה אין לי	משפטים	ד
"	וירפא את מזבח	וישלח	ל	שב	במסאפה בשלחה תריבנה	"	"
רפו	ובדריך עשיתי	נשא	לא	שד	ונחפכו נחליה לזפת	וארא	טו
ריט	כה אמר בן הדר	שמות	כו	שה	וישום מרבר וציה (פד)	דברים	ב
רכ	ויגש איש האלהים	אמור	ה	שט	ר' אחא הגדול אומר	שלח	ג
	מלכים ב			"	כל הגוים כאין נגדו	ראה	ג
רכז	וילך יהושפט	פנחס	ה	שי	ואל מי תדמינו ואשוח	ויקהל	ב
"	והכיתם את כל עיר	"	"	שיא	לא ייעק ולא ייגע	בראשית	טז
רכח	ויעמוד השמן שהוקיר ובאת	"	"	שיג	ד"א מי פעל	"	ל
	לשאלו לו (פא)			שיר	אחן במדבר ארז שטה	תרומה	ט
רכט	והאיש היה גבור חיל	תזריע	טז	"	הן אתם מאין	אמור	יד
"	הי ה' כי אם רצתי	מצורע	א	"	ד"א הן אתם מאין (פב)	"	"
רל	ומלך ארם	תזריע	יב	שפו	אני ה' הוא שמי (פו)	שמיני	יא
רלא	ויאמר אלישע	"	יא יב	שטז	מאשר יקרה בעיני נכבדת	במדבר	כב
רלד	ולא דבר ה'	במדבר	לא	שכא	כי טח מראות עיניהם	שלח	ו
רמג	כיון שראו הנביאים	ויצא	כ	שכב	מפר אותות בדים	בלק	כג
	ישעיה			שכג	ד"א מקים דבר עבדו	בא	יז
רנה	שאל גוי אחד	פנחס	יז	שכד	האותיות שאלוני	פנחס	ב
רנו	ד"א צדק ילין בה	"	יב	שכו	אומר עצתי תקום	וארא	יא
רסד	זש"ה עד די כורסוון	קדושים	א	שכז	לעתיד לבא הקב"ה יושב	תזריע	טז
רסט	אחה מוצא אברהם עד	לך	כו		ברין		
	שלא מל			שכה	למען שמי אאריך	במדבר	ל
"	ד"א אימתי הקב"ה נעשה	קדושים	א	של	לאמר לאסורים (פז)	נח	יז
	גבוה			שלז	בזכות התורה נבראו שמים	בראשית	י
רעו	שאל לך אות	ויצא	יד	שלח	וארץ		
רעט	והיה מוסות כנפיו	חזריע	י		הבה ישכיל עבדי	תולדות	כ

(עט) הליזן ממאמר עלפניו מוסב גס על זס . (פ) בעטות נכשם שס "תדרש" וז"ל "הנחומה" . (פא) בעטות נכשם "הנחומה" וז"ל "ב"ר" וסוא צפ' ז"ס חום ב' , וגם רט"י בפירושו מלכים שס הביא חז"ל ומדרש אגדה צנ"ר . (פב) הליזן מוסב על התמלת המאמר ביום נטעך עד כהים לדורות . (פג) בעטות מליזן "הנחומה" וז"ל "פסיקתא" וסוא נפסקא דזיי נשלה (דף פ"א ט"ז) , וכן מונח בליקוט נשלה רמז רכ"ז בשם הפסיקתא . (פד) חסר שס הליזן . (פה) לפניו סיס כן בהנחומה אמר , עיין שס בהערה קל"א . (פו) ונמלה ג"כ חוסק אום י"ב . (פז) הליזן נכשם שס ממקומו .

רמז	המתחיל	כמצא	אות	רמז	המתחיל	כמצא	אות
ביתחומא	ביתחומא	ביתחומא	ביתחומא	ביתחומא	ביתחומא	ביתחומא	ביתחומא
שמג	כילא מחשבותי מחשבותיכם (פה)	וישב	יא	שנז	ד"א השפלת' עץ גבוה זה (נבוכדנצר (ז))	וירא	לג
שם	כיהנה החשך יכסה ארץ (פט)	תצוה	ה	שסב	הנה נשיאי ישראל	שופטים	ז
שסב	ד"א מי אלה כעב תעופינה	בלק	כב	שסז	בלותות אחנך	נח	יט
שסז	סולו סולו המסלה	בהעלתך	יט	שסמ	ולא יהיה עוד לישראל	אמור	יא
שעא	ואת כל אלה ידי עשתה	וירא	ב	"	ראה מה כתיב	"	כג
שעג	שאלה ממרונה (ז)	בראשית	כ	שעב	בן ארם נהה	בשלח	ט
שער	ילמדנו רבינו כמה הוא דינם	"	לג	שעג	מה הצאן מתפרדת	"	טו
	ירמיה	"	י	שער	ד"א למה כצאן (ז)	"	"
רסד	ראשית תבואתה	"	י	"	כטומאת הגדה היתה דרכה	מצורע	יז
רסז	המדבר הייתי לישראל	במדבר	ב	הושע			
רסח	הגני נשפט אותך (כז)	וישב	יא	ותחתי לה את כרמיה		וירא	כב
רע	ואנכי אמרתי איך אשיתך	משפטים	י	ד"א מדבר במצרים		שמות	ז
"	א"ר אלעזר בן פרט (כז)			כענבים במדבר		לך	כא
	ד"א איך אשיתך משל למלך (כז)	קדושים	יב	ימאסם אלה		בחקודי	ב
רעא	אכן בגדה אשה	משפטים	י	יואל		ויקרא	א
רפ	מי יחנני במדבר	במדבר	ב	ד"א ללמדך שגדולים צדיקים		בראשית	יב
רפד	אל יתהלל חכם	מטות	ז	השמש יחפך לחשך		בלק	כו
רצא	כי כאשר ידבק	קדושים	ה	ומעין מבית ה' יצא			
"	שנו רבותינו חיק הספר (ז)	בראשית	כא	עמוס			
רצג	ד"א אומללה יולדת השבעה	ויצא	יד	ואנכי השמרתי את האמורי		דברים	ה
רצז	קורא דגר	תצא	ג	עובדיה		וישלה	ח
שה	אם יסתר איש במסתרים	נשא	ח	חזון עובדיה		"	"
שט	יען אשר עשו נבלה בישראל	ויקרא	י	כה אמר ה' אלי למלכות			
שיב	כה אמר ה' הגני שב את שבות	תולדות	ב	רביעית		צו	ד
של	הגני נותן את פרעה הפרע	וארא	ה	אם תגביה כנשר			
שלא	מדוע נסחף אבירך	בא	יט	מ"ב		ויצא	בסוף
שלב	אם תגביה כנשר	צו	ד	ד"א עלה הפורץ (כז)		תולדות	יט
	יחזקאל			והיה שאריות יעקב		ברכה	ג
שלו	וארכעה פנים לאחר	אמור	יא	ועשיתי באף ובחמה		אמור	יג
"	אמר הקב"ה יחבסו רגליהם (כז)	"	כג	עמי מה עשיתי (כז)		צו	א
שמא	ואשמע אחרי קול	קדושים	ו	הירצה ה' באלפי אילים		נצבים	א
שמה	והנה שולחים הזמורה	תצא	יד	אל תשמחי אויבתי לי			
שנה	ואלבישך רקמה	תרומה	ד	נחום			
				טוב ה' למעוז ביום צרה		נח	י
				הנה על ההרים רגלי מבשר		במדבר	טז
				חבקוק			
				איום וגורא		תזריע	י

(פח) במקום הליון "מדרש" ז"ל "מנחמה", וכן מובא בליקוט ירמיה רמז כ"ח בשם המנחמה, והליון שם מושב על הגני נשפט חותך. (פט) ומן אמר ל' אבא בר כהנא חושך וחשלה משמו בשולם הזה הוא מפסיקתא ויחי נחמי היליב (דף ס"ח ע"א) וחסר הליון פסיקתא. (ז) הוא עד ל' ינחי אמר. (כז) הליון נשמת ומושב על הגני נשפט חותך. (כז) בליקוט נשמת הליון וז"ל על ואנכי אמרתי איך אשיתך. (כז) הליון מנחמה מושב גם על זה, רק המאמר הראשון הוא ב' משפטים והמאמר הזה הוא ב' קדושים. (כז) הליון מנחמה ממאמר שלפניו מושב גם על זה. (כז) הליון מנחמה מושב על ד"א השפלת. (כז) הליון מושב רמז שלפניו מושב גם על זה. (כז) חסר הליון מנחמה. (כז) בשם נשם שם ז"ל מנחמה.

רמז	המתחיל	נמצא	אות	רמז	המתחיל	נמצא	אות
בנתחומא	בנתחומא	בנתחומא	אות	בנתחומא	בנתחומא	בנתחומא	אות
תקסב	ד"א איום ונורא	תזריע	י	חשיט	אל ההיו כסוס כפרד	תצא	ו
"	הנה עופלה לא ישרה	תרומה	ג	תשכ	נותן באוצרות תהומות	חוקת	א
תקסג	ד"א עמד וימודד ארץ	שמיני	י	"	ד"א הנה עין ה' אל יראיו	תולדות	ה
תקסה	ד"א כי האנה לא תפרח	תצוה	י	"	יראו את ה' קדושו	בהעלתך	ו
תקסז	צפניה	מצורע	יב	תשל	חרב פתחו רשעים	לך	ז
"	אהה מוצא כשחטאו ישראל	קדושים	ז	תשלא	כי ה' אוהב משפט	וישב	יד
"	חגי	בהקוה	ג	תשלו	לימדנו רבינו (קפ)	בראשית	לג
"	אכול ואין לשבעה (ק)	"		תשלט	ד"א אמר דוד רבשע	"	לב
"	על כן עליכם כלאו שמים מטל	"		תשמא	לעשות רצונך אלתי חפצתי	ראה	יב
תקעא	זכריה	י		תשמט	ברוך ה' אלהי ישראל (קו)	צו	ט
תקעב	מי אתה הר הגדול	חולדות	כ	תשנ	יפיפית מבני אדם	לך	כב
תקעז	הוצאתיה נאם ה'	מצורע	י	תשנ	כל כבודה בת מלך	וישלח	יב
תקפא	גילי מאד בת ציון	אחרי	יח	תשנה	כשמדך אלהים (קז)	שמות	א
תקפב	והיה ביום ההוא	שופטים	י	תשנו	וכן אתה מוצא	במדבר	כ
תקפג	ויצא ה' ונלחם בגוים	אמור	יח	תשנה	למה אירא בימי רע	עקב	א
תקפו	וזאת היתה המגפה	תזריע	טז	תשס	ד"א שמעה עמי (קח)	וארא	א
תקפז	מלאכי	תזריע	ז	תשסג	את מוצא	צו	ט
"	אהבתי אתכם	תרומה	ז	תשסז	אז תחפוץ זבחי צדק	אחרי	טו
תקפט	כי ממזרח שמש	אחרי	יד	תשעו	כמו שכלול תמס יהלוד	וירא	יז
תקפס	הנני שולח מלאכי	ויגש	יא	"	ד"א ישמח צדיק	מטות	ו
תרלב	תהלים	חיי	א	תשעז	נחת ליראיד נס (קט)	וירא	מג
תרמו	ד"א כי אתה תברך צדיק(קא)	וארא	טז	תשעט	ד"א לי גלעד (ק)	נשא	ל
תרנה	ד"א לפי שהם עשירים	עצמם (קב)		תשפו	יגירוהו על ידי חרב	בא	יט
תרנז	ומנת כוסתם היחה המנה	וירא	יח	תשפה	אשרי תבחר ותקרב (קיא)	צו	יא
תרסו	מתוקנת	אמור	א	תשצ	אמרו לאלהים מה נורא מעשיך	בשלח	א
תרסז	אמרות ה' אמרות שהורות	חוקת	לג	תשצז	מושיב יחידים	במדבר	יח
תרעא	ד"א תרפה לא נשא	יתרו	יב	תשצז	הר אלהים	"	ז
תרעז	תורת ה' חמימה	עקב	ב	תשצט	עלית למרום	האוינו	ג
תרפ	בא וראה היאך דוד משבח	קדושים	ט	תתב	קדמו שרים	בשלח	יג
תרצט	ומציון יסעודך אמר ר'	ד"א שאו שערים ראשיכם	ו	תתח	תחשכנה עיניהם מראות(קיב)	בלק	ב
תרצט	ברכיה (קג)	וארא	ז	תתיא	אך טוב לישראל	מצורע	יא
תרצט	ד"א מי זה מלך הכבוד (קד)	וירא	כד	תתיב	ה' בעיר צלמם חבוה	חצוה	ז
תרצט	לא ישבתי עם מתי שוא	אמור	כב	תתפז	אמרו להוללים	אחרי	ג
תרצט	ועתה ירום ראשי	מקץ	טו	תתפז	ד"א כי לא ממוצא וממערב	מטות	ט
תרצט	על זאת ותפלל			תתפז	אשתוללו אבירי לב (קיד)	שלח	ב

(ק) בעמות מליון סם מדרש וז"ל ג"כ תנחומא . (קא) חסר הליון . (קב) נרשם בלדו מדרש וז"ל תנחומא . (קג) חסר הליון . (קד) הליון מדרש הוא בעמות וז"ל תנחומא . (קה) חסר הליון . (קי) הליון תנחומא מוסב על כדור כ' וכד שנאמר חמן וחמן הוא תנחומא סם . (קיב) בעמות נרשם סם מדרש וז"ל תנחומא . (קכ) חסר הליון ונחמא שפניו מליון תכלת הוא תכליתא משפטים פרק כ' ד"ס שלט פעמים תכליתא וזוא סם עד סיום תכליתא יחד עמו ביוסר ומן ד"ל שמשע הוא תנחומא . (קכא) חסר הליון ונס תכליתא תכליתא מפני קוסם קלה הוא תנחומא סם . (קכב) חסר הליון . (קכג) בעמות נרשם סם תכליתא וז"ל תנחומא , ומוכח בליקט שמואל רמז ג"ג כסם תנחומא . (קכד) הליון תנחומא מוסב על תכליתא עזימימי . (קכה) הליון תנחומא מוסב על ד"ל כי לא תמונא , ויחמא תכליתא הוא תנחומא מוסב מוסב תמונא מוסב על ד"ל כי לא תמונא . (קכז) חסר סם הליון תנחומא .

(קטו) ה'ציון הנחומה במחמר שלפניו מוכב גם על המחמר הזה. (קפו) ה'ציון הנחומה הוא בעצמו, ו'צל ימדתו ונחלתו בדפס יושלה אות ה', ואין ספק כי טובע מילתו. (קיז) לא תלחשי עוד בנחומה רק מן המחמר וכן תהיה מלא והוא במחומה שמת אות ה', וזו אמר לו אברה הוא בנחומה אחרי מות אדם ה'. (קיא) עד כי שמוען בן ינאי אומר. (קיס) ה'ציון נשבע והמחמר אל' בוהא אל' בשו"ש חזמר ק"ו. (קכ) ה'ציון הנחומה נשבע והמוכב גם על זה ש'ינאי. (קכא) בעצמו מ'ציון "מדרש" ו'צל "הנחומה". (קכב) ה'ציון הנחומה במחמר שלפניו מוכב גם על זה ש'נחומה נשבע שם "מדרש" ו'צל "הנחומה". (קכד) בעצמו נשבע שם "מדרש" ו'צל "הנחומה". (קכז) חסר ב' ה'ציון. (קכח) המחמר שלפניו עד ל"א הוא מפסיקתה רבי פ"א וזו ל"א הוא הנחומה והסר ה'ציון. (קכט) חסר ב' ה'ציון. (קכז) המחמר שלפניו מ'ק דף ט' וה'ציון הנחומה מוכב על ל"א אורח חיים. (קכט) ה'ציון שלפניו מוכב גם על זה. (קל) חסר ה'ציון. (קלא) ה'ציון הנחומה נשבע מחמורו והמוכב גם על יודם עד יושלה חס חומה.

רמז	המתחיל	נמצא בתנחומא	אות	רמז	המתחיל	נמצא	אות
תתקנ	ד"א אם נתפש ללשון הרע (קלג)	מצורע	ד	תתקכ	כל רוחו יוציא כסיל דברי אגור	וארא	יב
"	ר' יהושע בשם ר"ח לפי שבליב אמר לבלק (קלג)	"	"	תתקכג	עין חלעג לאב	עקב	ג
"	טוב ארוחת ירק	בלק	טז	תתקכד	אשת חיל	חיי	ג
תתקנד	ד"א ברצות ה' דרכי איש	בשלח	ג	"	ד"א רבות בנות	ברכה	א
תתקנו	טוב פת תרבה	בלק	טז	תתצז	הנסה דבר אליך תלאה	וישלח	ח
"	ד"א גם ענוש לצדיק לא טוב	אחרי	ה	"	האנוש מאלוה יעקב כשהלך אצל פרעה (קמ)	נשא	כו
"	בבא רשע בא גם בוז	תולדות	כב	תתצט	לזכר חכמים בערמה	חוקת	כט
"	ד"א אלו דתן ואבירים	קרח	ו	"	כי עם אבני השדה ברייתך	ויצא	ד
תתקנט	ד"א גם בלא דעת (קלד)	ויקרא	י	תתק	לפי שנאמר ויראו בני האחרים	בראשית	לג
"	מלוה ה' א"ר תנחומא	משפטים	ו	תתקד	והיה ראשיתך מצער	עקב	ה
"	לץ חכה	יתרו	ג	"	חכם לב ואמין כח	בשלח	א
"	נכוננו ללצים שפטים (קלס)	מצורע	יב	"	האומר לחרם (קמא)	מקץ	ו
"	יש זהב ורוב פגנים	חוקת	י	"	מי פלג לשטף	תוריע	ח
"	מקלל אביו ואמו	קדושים	טו	תתקו	ואולם מי יתן אלוה דבר	קדושים	טו
"	ד"א שומר פיו ולשונו	מצורע	ה	"	ישליו אהלים לשורדים	חיי	ה
תתקס	עקב ענוה	בהעלתך	טז	"	הן יעצור במים ויבשו	ויצא	טז
"	ד"א זה לוט (קלו)	וירא	טו	"	מסיר שפה לנאמנים	ויהי	ט
"	ד"א את מוצא יעקב קבל חמש ברכות	ברכה	א	"	זכרונכם משלי אפר	תצא	ה
"	הלא כתבתי לך שלישים	יתרו	ח	"	אם חרוצים ימיו (קמז)	בחקות	א
"	אל תגזל דל וכי יש לו כלום	בהר	ה	תתקז	כל ימי רשע	מצורע	יא
"	ד"א אל תגזל דל (קלו)	במדבר	כו	"	ד"א אם יעלה לשמים שיאו (קמח)	ואתחנן	ו
"	ד"א חיות איש	וארא	יז	תתקה	דבר אחר כל חשך טמון לצפוניו	וירא	ח
"	ד"א אל תהי כסובאי יין	שמיני	ז	"	דרש רבי פפייס	"	כא
"	למי אוי למי אבוי	"	"	תתקט	גבולות ישיגו	נח	כו
תתקסא	ד"א ירא את ה'	בהעלתך	טז	"	ועין נואף שמרה נשף (קמז)	נשא	ו
"	ד"א ומהו ומלך	"	יז	תתקיב	המשל ופחד עמו	בראשית	יג
"	כי טוב אמור לך עלה	ויקרא	ב	תתקטו	ד"א קץ נתן ליסורים	מקץ	א
"	כי שבע תועבות בלבו (קלח)	תולדות	ח	תתקיו	ד"א שרשי פחות אלי מים	תולדות	יג
"	ד"א מבורך רעוה בקול גדול	בלק	כד	"	ועתה שחקו עלי צעירים	וירא	ל
"	אנשי רע לא יבינו משפט	בראשית	לז	תתקיה	כרית כרתי לעיני	וישלח	יב
"	משגה ישרים בדרך רע	בלק	ח	"	אם עלי אדמתי תזעק	ראה	יג
תתקסב	איש אמונות רב ברכות	פקודי	א	תתקיט	לא רבים יחבמו	מקץ	ט
"	ד"א נבהל לחון	בהר	א	תתקכ	ד"א לא יגרע מצדיק עינו	מטות	ו
"	ר' יוחנן פתר קרייה בשואל (קלט)	ראה	ה				

(קלג) בעשות הצינן לנחומא על שפמי חכמים יזכו דעת וטוב מן מדרש עו"ס מזמור א' והצינן לנחומא מוסב על מאמר שלפניו ד"א אם נתפש כו'. (קלג) לא מלאמי טוד ואלוי ז"ל ילמדט. (קלד) במקום הצינן מדרש ז"ל לנחומא. (קלס) הצינן לנחומא מוסב גם על זס. (קלו) הצינן לנחומא מוסב גם על זס. (קלח) חסר הצינן ומאמר שלפניו אשר נרשם עליו ב"ל טוב כנ"ל פס"ס אר"י. (קלמ) הצינן לנחומא מוסב גם על זס. (קמ) מאמר משהמחמא מתחיל מן יעקב כשהלך אלל פסטה. (קמז) חסר הצינן. (קמח) בעשות נרשם על זס. (קמט) חסר הצינן. (קמז) חסר הצינן.

רמז	המתחיל	רמז	המתחיל	נמצא	אות	נמצא	אות	רמז	המתחיל	רמז	המתחיל	נמצא	אות	נמצא	אות
תתקכ	וכל מאמצי כח (קמס)	מקץ	יד	תתקכ	אני ישנה	תולדות	יה	תתקכ	כי במ דין עמים	בשלח	כ	תתקכ	י	תתקכ	א
"	ירעם אל בקולו (קמו)	שמות	כב	תתקכ	שוקיו עמודי שש	בהר	ב	"	וביר כל אדם יחתום	בראשית	כט	"	י	"	ב
תתקכ	אם על פיר גביה	אחרי	ד	תתקכ	יפה את רעיתי	במדבר	יג	תתקכ	מי הקדימני ואשלם	אמור	י	תתקכ	י	תתקכ	א
"	לא אחריש בדיו	וירא	י	"	ישראל (קנו)	"	"	"	לאתי כסיר מצולה (קמו)	"	"	"	"	"	ב
"	יתחית כסיר מצולה (קמו)	"	"	תתקכ	ד"א כסנך ערמת חטים	תשא	א	תתקכ	את כל גבוה יראה	וירא	י	תתקכ	י	תתקכ	ב
תתקכ	דניאל	וארא	ח	"	מלך אסור ברהמים	תצוה	ב	תתקכ	דניאל	וארא	ח	"	י	תתקכ	כד
אלפס	ומילתא די מלכא שאיל (קמט)	מקץ	ד	"	כי עזה כמות אהבה	וישב	יט	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	יט
אלפס	תזה הוית עד די כורסון רמיו (קמט)	קדושים	א	תתקכ	מה שהיה כבר היה	אמור	יב	תתקכ	ד"א ואשמעה אחד קדוש	קדושים	א	"	י	תתקכ	יב
אלפס	ד"א ואשמעה אחד קדוש מדבר (קנ)	בראשית	כג	תתקכ	לשחוק אמרתי מהולל	אחרי	ב	תתקכ	עזרא	בראשית	כג	"	י	תתקכ	ה
אלפס	מספר כגוואי א"ר יהודה הלוי (קנא)	במדבר	יט	תתקכ	ארבעה בני אדם אמרו ד' דברים	יתרו	ה	תתקכ	מספר כגוואי א"ר יהודה הלוי (קנא)	במדבר	יט	"	י	תתקכ	ח
אלפס	נחמיה	לך	כד	תתקכ	ד"א אלולי שהעלים הקב"ה מכני אדם יום המיתה (קמט)	קדושים	ח	תתקכ	נחמיה	לך	כד	"	י	תתקכ	ח
אלפס	אמר אברהם להקב"ה דה"י	יחי	יב	תתקכ	כי מקרה בני האדם אל תבהל על פיד	אמור	א	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	יג
אלפס	בן אסיר	קרה	ז	תתקכ	אל תחן את פיד לחמיא	ויקרא	יג	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	ב
תרו	יתן ה' את האשה	ויצא	טו	תתקכ	טוב ללכת א"ר שמעון בר אבא	מצורע	ב	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
"	שה"ש	תתקכ	ב	תתקכ	כי העושק יהולל חכם	וארא	ב	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
תתקכ	ד"א עלמות אהבך	יתרו	ב	תתקכ	חמשה תלמידים היו לו לר' יוחנן (קנט)	"	"	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
תתקכ	הנך יפה	תצוה	ד	תתקכ	ביום טובה היה בטוב	משפטים	ח	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
תתקכ	ד"א עד שיפוח היום (קנ)	וירא	ד	תתקכ	את האשה אשר היא מצודים	נשא	ד	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
"	ד"א הנה כמטו (קנ)	נשא	טז	תתקכ	אני פי מלך שמור (קס)	נח	טז	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
"	אצינה וראינה (קנ)	פקודי	ח	תתקכ	ד"א שומר מצוה	שמיני	א	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
תתקכ	ד"א אתי מלבנון	בשלח	יא	תתקכ	ד"א ובכן ראיתי רשעים קבורים	יתרו	א	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
"	ד"א נופת תמופנה	תשא	ט	תתקכ	הכל כאשר לכל	אחרי	א	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
"	רב הונא אמר (קס)	"	יא	תתקכ	ד"א עיר קטנה	ויגש	א	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
"				תתקכ	ראיתי עבדים על כוסים	וישב	טז	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג
"				תתקכ	כי עוף השמים יוליד את הקול	מצורע	ח	תתקכ	אלפס	מקץ	ד	"	י	תתקכ	כג

(קמה) הליון בשמע מתקומה ומרוב עי וכל תחלתו כח, ועל כן אל יגבי ככתו חסר הליון בפסיקתא והוא בפסיקתא דרב כהנא בפסקא שניה (דף קנח ע"ב). (קמי) חסר הליון תחומה, ואחד המגזרים הליו ואלה שמות רבה, ואף כי נמצא ב"ש פ"א חגל בעל הליקוט טוון להבדל תחומה. (קמז) עוד לא מלאחסי בהתחברות תחומה ואינו ל"ל ילמדטו (קמה) ע" ד' ויזמן אחר. (קמט) כרסם בלדו "מדרש" ו"ל"ל "תחומה" (קנ) הליון תחומה מציין בעצמו על יוארחר מהי ולדור להציג ע"ל תחומר ד"ל ואשכנשי. (קקא) חסר הליון. (קקב) הליון תחומה בשמע ומובט ע" ד"ל פד ש"פוח. (קקג) חסר הליון. (קקד) בתחלה תחבתי כי בתקום תחומה סגנרש שם ל"ל פסיקתא והוא בפסקא ויהי ביום כנות (כ"ב ע"ב), אבל א"ח"כ תלחתי התחבר בתחומה פקודי. (קקט) הליון בשמע מתקומה, ויש להציג על רב הונא אחר בתחמך שגפיו. (קקז) הליון תחומה בשמע מתקומה ויש להציג על התחלה רוח תחמך"ל. (קקח) התחבר כהלחון כרסו כות גלות וכל שבגזים א"ל ב"ב פ"ג ש"ש עיין בתחמך שלפניו, והליון תחומה הוא על כרסו כות שומידין וישראל כות בתקום תחומה ל"ל ילמדטו, וכן כרסו הליקוט בתחלתי רוח חק"ש ב"ש סגלמרט. (קקחא) חסר הליון. (קקחב) הליון תחומה הוא בשמות תחמך המדפסים, והוא במדרש קהלם פ"א פ' ח' השעשם ויאלל. (קס) עד ד"א אני פ' מלך שמור.

מבני יבדוק וכו'

רמז	תתתחיל	רמז	התתחיל	רמז	התתחיל
מז	בראשית דרש רבי ישמעאל	תשמג תשמר	עד אנה ינאצוני ד"א ויאחז צדיק	תשמג תשמר	ד"א אנה ינאצוני ד"א ויאחז צדיק
סב	נח את האלהים התהלך נח	תשנב "	קרח לא ה' שלחני	תשנב "	קרח לא ה' שלחני
פב	וירא והכחש שרה	תשסג "	ותפתח הארץ חקת	תשסג "	ותפתח הארץ חקת
פו	ויצא אסף אלהים	תשסד "	קח את המטה אמר ר' סימון	תשסד "	קח את המטה אמר ר' סימון
קל	וישלח אמר ר' חמא	תשסו "	ועני יקר בעיני ה' אמר עשו לעמלק	תשסו "	ועני יקר בעיני ה' אמר עשו לעמלק
"	וישב ויבא יוסף את דבתם	תשסז "	אמר ר' אבין הלוי וש"ה תן לחכם	תשסז "	אמר ר' אבין הלוי וש"ה תן לחכם
קמ	מקץ בחלומי	תשסח "	בלק וש"ה ודרשנים כים נגרש	תשסח "	בלק וש"ה ודרשנים כים נגרש
קמו	כי יש שבר ויאמר יעקב לבניו	תשסח "	ויגל ה' את עיני בלעם תשסח מוררי צורם	תשסח "	ויגל ה' את עיני בלעם תשסח מוררי צורם
קנ	ויגש כי כמוך כפרה	תשסח "	כי מראש קדים מי מנה עפר יעקב	תשסח "	כי מראש קדים מי מנה עפר יעקב
קנו	ויחיה ויקרא יעקב אל בניו	תשסח "	תשסח ד"א אמר לו	תשסח "	תשסח ד"א אמר לו
קסא	גר גדוד צו	תשסח "	תשסח ד"א כי מראש צורים	תשסח "	תשסח ד"א כי מראש צורים
תקיג	קח את אהרן מצורע	תשסח "	הן עם לברד ישכון ילמדנו רבינו	תשסח "	הן עם לברד ישכון ילמדנו רבינו
תקנש	קח את אהרן מצורע	תשסח "	ד"א כנהלים אראנו ולא עתה	תשסח "	ד"א כנהלים אראנו ולא עתה
תשיר	נשא ויהי המקריב	תשסח "	וישב ישראל כשכירך בלעם	תשסח "	וישב ישראל כשכירך בלעם
תשכג	בהעלתך וביום הקים	תשעב תשעג	על פי הגזול ד"א ותקריבה	תשעב תשעג	על פי הגזול ד"א ותקריבה
תשכט	ויהי בנסוע הארון ויהי העם כמתאוננים	תשעו "	יפקוד ה' אמר לו לעיני כל ישראל	תשעו "	יפקוד ה' אמר לו לעיני כל ישראל
תשלז	אספה לי שבעים איש (ה) ותדבר מרים	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח
תשמב	אחר נסעו א"ר אברה שלח	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח
"	אמרו ישראל ארץ ויתורו את ארץ	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח
תשמג	ר' אליעזר בנו של ריה"ג ויאמרו כל העדה	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח	תשעז תשעח

(א) חסר ה"יון "ילמדנו" פיון פרוך פרוך אסכולה. (ב) חסר ה"יון. (ג) נעשה מ"יון פם "מדרש" ו"ל" "ילמדנו" והערוך פרוך "ינפין", פומבי, פם, הביא המאמר שזוהא פם בילקום נשם סילמדנו.

רמז	המתחיל	רמז	המתחיל	רמז	המתחיל
פ	ותתפלל חנה	הו ש ע	תתקב	פ	ותתפלל חנה
פז	שלא כמות הקב"ה	כי חסד תפצתי	תקבו	פז	שלא כמות הקב"ה
פח	כי פקד	את מוצא כשעמדו	תקלג	פח	כי פקד
קל	אין לחם תול	ר"א מי חכם		קל	אין לחם תול
קלא	אמר ר' לוי	ע מ ו ס		קלא	אמר ר' לוי
קלו	למה זה אדוני	שמעו דבר ה'	תקמג	קלו	למה זה אדוני
קמא	וה'א למה נקרא שמו כלאב	ע ו ב ד י ה		קמא	וה'א למה נקרא שמו כלאב
קמו	ילמדנו רבינו	ביום עמך מנגד	תקמט	קמו	ילמדנו רבינו
	מלכים	מ י כ ה			מלכים
ריט	רבי ברכיה	כי עתה תצאי	תקנב	ריט	רבי ברכיה
"	אל יתהלל	ואשלח לפניך	תקנד	"	אל יתהלל
רמג	חזקיה לזה ישן	יראו גוים	תקנט	רמג	חזקיה לזה ישן
	ישעיה	נ ח ו ט			ישעיה
רסא	כי יום לה'	ר"א אם שלמים	תקסא	רסא	כי יום לה'
רעא	בשנת מות המלך	ז כ ר י ה		רעא	בשנת מות המלך
רפו	משא פואב	ואכחיד לעתיד לבא	תקעט	רפו	משא פואב
רפה	הוי המון עמים	מ ל א כ י		רפה	הוי המון עמים
שר	כי רותה שמים חרבי	ואשרו אתכם	תקצ	שר	כי רותה שמים חרבי
"	שלוש מעיות עתיד שר של	ושבתם וראיתם	תקצא	"	שלוש מעיות עתיד שר של
	רומי	ת ה ל י ם			רומי
שו	אלהים להרשיעני	אמר הקב"ה	תרסז	שו	אלהים להרשיעני
שיא	וקוי ה'	קול ה' על המים	תשט	שיא	וקוי ה'
שכב	ר"א מפר אותות ברים	אשכילך ואורך	תשיט	שכב	ר"א מפר אותות ברים
"	אמר הקב"ה	מעמו וראו	השכ	"	אמר הקב"ה
שמו	צופיו עוריים	יהי דרכם חשך	תשכא	שמו	צופיו עוריים
שנ	ר"א נמשלו ישראל לחול	דום לה'	תשכט	שנ	ר"א נמשלו ישראל לחול
שסג	תחת הנחש	לזה רשע	תשל	שסג	תחת הנחש
שסד	חיל גוים	רבנין אמרין	תשלא	שסד	חיל גוים
שסה	עין לא ראתה	צופה רשע	תשלב	שסה	עין לא ראתה
	ירמיה	קוה אל ה'	"		ירמיה
רעז	ובנו את כמות	שמן ששון	תשג	רעז	ובנו את כמות
רעט	כי הגני משלה	מות וחיים	תשסה	רעט	כי הגני משלה
רפה	על מצרים ועל יהודה	גם אל יתצך	"	רפה	על מצרים ועל יהודה
רפט	נמשלו ישראל לזית	אל תבשתו	תשפב	רפט	נמשלו ישראל לזית
רצב	ולמה הוא מעלה	וגם עד זקנה	תחד	רצב	ולמה הוא מעלה
רצז	והיה כעץ שתול	וישמחו כאלהים	תחית	רצז	והיה כעץ שתול
שזז	לא ילמדו עוד	עדות ביהוסף הפסוק הזה	תתלא	שזז	לא ילמדו עוד
שכא	ולכהנים הלויים	יפול מצדך אלף	תתמב	שכא	ולכהנים הלויים
"	אתה מוצא	טוב להודות	תתמג	"	אתה מוצא
	יחזקאל	תפלה לעני א"ר פנחס	תתנה		יחזקאל
שנא	והסירותי את לב האבן	תפלה לעני תפלה למשה	"	שנא	והסירותי את לב האבן
שנו	ואתן נזם על אסך	מטה עוזך	תתסמ	שנו	ואתן נזם על אסך
שנת	חי ה' אם אדרש	ידין בגוים	"	שנת	חי ה' אם אדרש
שפב	בן אדם	לא המתים	תתעג	שפב	בן אדם

מבוא

צִדָּה

(ה) הי א הוכפת המוספי וטון אל הנדפס ויכנהו ילמדנו . (ז) הוכפת המוספי .

ערך	מקום	ערך	מקום	ערך	מקום
גלעד	ויזכור אלהים את רחל (ויצא)	דפטר	ריש וארא	מ	מקום
גמס	בסוף פ' בראשית	דרגון	פרשת ותרבר מרים (בהעלתך)	טכני	בריש שלח לך
גן ו'	והיה עקב תשמעון	"	פ' כי אם שמור (עקב)	טמיון	וה' המסיר (וירא)
גנן	פרשת ואתה תצוה	דריה	והכהן הגדול מאתיו (אמור)	טמן א'	ובי ימוך אחיך (בהר)
גנסר	פרשת שלח לך	"	כי תבואו אל הארץ (שלח)	טרקלר	בריש כי תשא
"	לאלה תחלק הארץ (פנחס)	דרלמס	ויהי חשך אפלה (בא)	טרש	קח את המטה (חקת)
גנת	כאחלים נטע ה' (בלק)	רש ה'	ריש זאת חקת	"	בסוף אם בתקותי
גף ה'	פרשת קח את המטה (חקת)	ה.	פרשת וישמע יתרו	יד ב'	בפ' וישב ממנו שבי
גרמס	פרשת כי תשא	הגמון	הן עסלברד ישכון (בלק)	"	ידיכה (בא)
גרף	ויהי כל הארץ שפה אחת (נח)	הן ג'	ומקנה רב (מטות)	"	יפקוד ה' (פנחס)
ד.	פרשת שלח לך	הר	ויורו ה' עץ (בשלח)	יפגענו	פן יפגענו בדבר (וארא)
דבר ב'	שלושית בת דברי (אמור)	הרפני	סוף פרשת בראשית	יקנטין	והיה עקב תשמעון
דבר ו'	וירא איש מצרי (שמות)	ו.	אתה עובר היום (דברים)	כ.	בפסקא ונכרו גאונך
"	אלה פקודי	ז.	בסוף אחרי בות	כבד א'	בפסקא ראה התולדות
דגמא	פ' וישמע יתרו	זמיון	זמרי בן סלוא (פנחס)	"	בפסקא ראה התולדות
דגנים	בסוף ויהי מקץ	זמר ה'	ואתה תצוה	כבש ד'	פ' את קרבני (פנחס)
דשנמא	כנחלים נטיו (בלק)	זן א'	בן זקונים הוא לו (וישב)	ככלא	שני גוים (תולדות)
דיומן	ויהי בימי אמרפל (לך)	"	ריש פנחס	כלאב	בריש ואלה תולדות
דיותק	בריש ואלה שמות	זקן ב'	פרשת אלה פקודי	כלמוס	פ' שני גוים (תולדות)
דכום	קח את המטה (חקת)	זרע ב'	פרשת קדושים	כלנס	וישם ה' דבר (בלק)
דכסמן	ואברדם זקן (חיי)	ח.	לך לקראת משה (שמות)	כירי	פרשת ויהי מקץ (ז)
דכסן	ויאמר משה לחובב (בהעלתך)	חבל	ריש כי תשא	כס ד'	ויהי ביום השמיני
דס	פ' נקום נקמם (מטות)	חך ר'	ותרבר מרים (בהעלתך)	כסל	בריש שלח לך
"	ריש אלה הרברים	חמר	ריש אמור	כרבל	פ' הן הארם (בראשית)
דסס ו'	ריש פ' ואתחנן	חמה	ריש תרומה	כרבל	את עוז כבורו (וירא)
דנטיב	מה אקוב (בלק)	חמש	ריש כי תשא	כרך א'	בריש וארא
"	סוף כי תזריע	"	אם כסף תלוה (משפטים)	כרכס	ויקח קדח (ס)
דנססס	אל תצר (דברים)	חן ג'	כי ימוך (בהר)	כרס ה'	ויהי יעקב
"	בצר לך (ואתחנן)	חסר	ריש ואלה תולדות (ג)	כרת	ויקרא יעקב (ויחי)
דססס	ריש אחרי	חמשיקון	וארא	ל.	בלבת אש (שמות)
דסקולן	סוף ויקרא	חפרע	ריש שלח	לב ב'	בלשיהם (וארא)
דסקר	ריש ילמדנו (בראשית)	חרס	קח את המטה (חקת)	לחט	וישא משלו (בלק)
דע	ריש אלה פקודי	חשך א'	לחט	לוושיין	שני לוחות (עקב)
דפלטמר	פ' ויקרא יעקב (ויחי)		לש ג'	לחת	עין להט (וארא)
			למד		אמור

(ג) דגמ"ל הוסיף לא תלמידי המלה הזאת נמדרש נחמתיא ונעלם ממנו כי נמרוך טון לטילמדת. (ד) הוספת המוספי. (ה) הצינו ילידי סכר הכסם הצול מוכ"ל ח"י דל' קלחט גיש למקן צילמדת חקס פ' קח את המטה, וכן מונח צילקס חקס כחז מוספי.

מקום	ערך	מקום	ערך	מקום	ערך
ריש בראשית	סרבל	נ.י	למה משה ואהרן (שמות)	למה ב'	
ואתם הדבקים (ואתחנן)	"	נכר	בריש ואלה הדברים	לעם	
ויהי בשלח (ח)	סדר	נמפיון	בריש אחרי מות	לק ב'	
קח את המטה (חקת)	סרטנא	נפק ג'	כי אם שמור (עקב)	מ.י	
כאהלים נסע ה' (בלק)	סרק ו'	נקד	ויהי חשך (בא)	מאה	
	ע.י	נקד א'	בראש אם בחקותי	מגלב	
ושרי אשת אברם (לך)	עבר א'	ובפסיק' [ל' ובפסקא]	ויקח את המצוי (שמות)	מגרם	
בריש וידבר (במדבר)	עבר ה'	ויקהלו משה ואהרן	כמה אנשים (בהעלתך)	מגרף	
ויהי כי זקן יצחק	עטש	ויאמר משה לחובב	ויקחו לי תרומה	מזהב	
(תולדות) (ט)		(בהעלתך)	ריש כי תשא	מוג	
מלאכי אלהים עולים	על א'	בריש ואתחנן	בראשית	מחט	
(ויצא)		ותכחש שרה (וירא)	בסוף כי תשא	מטטר	
וה' הולך לפניכם	עמק א'		וישמע בלק	"	
(בשלח)		ריש במדבר (ו)	ראה החילותי (דברים)	"	
מי מנה עפר יעקב (בלק)	עפר	בריש וידבר (במדבר)	זאת תהיה (מצורע)	מספילין	
אספה לי (בהעלתך)	עצב	שתי' חצוצרות	ויצא לקראתו (בלק)	"	
ויהי ברד (וארא)	עששית	(בהעלתך)	מי מנה (בלק)	מכמר	
	פ.י	ותן שמה מלאו העומר	מכרותיהם (ויחי)	מכר ג'	
סוף ויקרא נפש כי	פגן ב'	(בשלח)	ויצא בן אשה (אמור)	מל ו'	
תחטא		אם בחקותי	מי מנה (בלק)	מלייר	
הנה אנכי חולה (ויחי)	פגש ב'	שלח לך	מראש צורים (בלק)	מלן	
וישמע הכנעני (חקת)	פתם א'	בריש וישב יעקב	וישמע יהור	מלפסון	
ויאמר משה לחובב	פט ב'	ואלה המשפטים	והיה עקב	מן ב'	
(בהעלתך)		בריש ויקהל	אם כסף תלוה (משפטים)	מן י'	
מראש צורים (בלק)	פטרם	לך עלה מזה (תשא)	והיה עקב	פגנגון	
וישמע הכנעני (חקת)	פטריוקן	קח את האלים (במדבר)	מי מנה (בלק)	"	
וישלח משה מלאכים	"	לא בהעלתך)	והכה הגדול (אמור)	מנייק	
(חקת)		פקוד כל בכור (במדבר)	ויקרא יעקב (ויחי)	מנמכוס	
הן האדם (בראשית)	פטש	אלה המשפטים	ריש בראשית	סס ב'	
אם כסף (משפטים)	פלג ב'	קח את המטה (חקת)	בריש וידבר (במדבר)	מסא	
בדברות אחרונות	פלגוג	הן עם לבדד ישכון	מה טובו (בלק)	מסכן	
(ואתחנן)		(בלק)	הנה מקום (תשא)	מקום	
והיה עקב פ' כי תאמר	פלח ב'	ריש ואתחנן	ואלה המשפטים	מר ב'	
כי יכריח (ראה)	"	וכי תאמר בלבבך	כנים אחם (ראה)	מר ג'	
וישלו (בלק) (יא)	פלט ג'	(עקב)	בהעלתך	מרוכ	
ויקחו אליך פרה (חקת)	פליא	בריש וישב	ויהי ביום כלות (נשא)	משטה	
כי התעללת בי (בלק)	פלייתא	ריש אחרי מות	אם כסף (משפטים)	משכן	
כאהלים נסע ה' (בלק)	פליטון	ואלה שמות	ויהי ביום כלות (נשא)	"	
ויהי ברד (וארא)	פלכין	שלח לך	זאת חקת	מת ב'	
בריש ואתחנן	פלסנטר	ויקהל (ז)	ריש כי תשא	מחק	
צו (יג)	פלנים				

(ו) הכסף המוספי. (ז) חקר בערוך מלת צילמט. (ח) האספת המוספי. (ט) הכמ"ל כתב יצמחי ולא מלאחי כמנחם, ונכנס ממנו כי הערוך טון להילמט. (י) המוספי כתב נטוחות נכתבו דברים אלו, ונכנס ממנו כי הסוך טון להילמטו האכל. (יא) גם על זכ כתב המוספי חקרה גירסא זו נטוחות. (יב) כזה דברי המוספי.

מקום	ערך	מקום	ערך	מקום	ערך
והיה עקב פרשת כי תאמר	קפל	סוף כי תשא ואת יהודה (ויגש)	צלמות צמח	כי ידבר אליכם פרעה (וארא)	פלנק
פרשת וישב (טו)	"	כי תשא בדברות אחרונות (ואתחנן)	צנן צף ה'	בריש ויקח קרח ויהי חשך (בא)	פלסטר
ריש ויהי ביום השמיני (טו)	קפלא דגיא	ריש אלה פקודי ריש צו ויהי חשך (בא)	צפורן צר ג'	סוף כי תשא והיה עקב חשמעון כי תשא כריש ויצא רב לכם (דברים)	פלמל
ריש קדושים בריש ואלה שמות עקב (יז)	קפנדר קר ד'	אל תצר את מואב (דברים)	צר ז' צרצר	כריש ויצא רב לכם (דברים)	פלס
ריש ואלה שמות עקב (יז)	קדקיים קרסם א'	קדקיים קרסע קרסמא	ק	אספה לי (בהעלתך)	פמבי
ריש בהעלתך ריש בהעלתך	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	וישם ה' דבר (בלק)	פנייס
ויהי חשך (בא)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסריות
ויקרא יעקב (ויחי)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
ונתנה הארץ יבולה (בחקותי)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
סוף פ' אלה תולדות (נח)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
קדושים תהיו כי תשא ריש וישלח חנה אביך חולה (ויחי)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
ויאמר משה לחובב ברישילמדנו (בראשית)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
ריש ילמדנו (בראשית)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
ומסר לא נתן ארצה (וארא)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
אל תירא אברם (לך)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
ותכאנה אל רעואל (שמות)	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל
ריש ואלה המשפטים ריש וארא ויקח קרח [זל זאת חקת התורה] פרשה קח את המשטה (חקת) זאת חקת התורה פרשת לוח רשע ריש אלה שמות	קדקא' קרק א'	קדקא' קרק א'	קבסמס קבלנא קרון קום	ויקחו לי תרומה שלח לך ריש כי תשא ואתם הדבקים (ואתחנן)	פסל

(יג) נ"כ הוספה המוספית. (יד) שם הכינוי בנספח וזילמדנו, ז"ל בנספח זילמדנו וכוונתו ב' סופה: (טו) הוא דברי המוספי: (טז) המוספי כתב בנספחאות אין דברים אלו נחללים ושכח שחנחומא הנדפס אינו הילמדנו שחכיה הערוך: (יז) בערוך נספחות זילמדנו וזכר עקב פ' כי יכיר, ועל ז' העיני ידיי הכב הגדול המוקד המהולל ד"ר קאהוט בשלמי אליו הכשימה, גם הוסף איזו ענינים ענינים:

מבוא

ערך	מקום	ערך	מקום	ערך	מקום
שמאל	ואלה שמות	ששן א'	בפסקא רב לכס סב	חסס	אז יבדיל משה
שמים	ריש ילמדנו (בראשית)	ת.	(דברים)	חפי	סוף ויקהל
שני	ויאמר משה לחבב	תהא	ריש אחרי מות	תרנס	תרומה
	(בהעלתך)	תלע	ופרעה הקריב (בשלח)	תרע	ריש וישמע יתרו
שרר	ריש כי תשא	תמלויס	מראש צורים (בלק)	"	ובסוף ויקהל
שרתוע	ויוד ה' את יוסף	תסוור	ריש נאתחנן (יח)	תרת	ונאתחנן
	(וישב)				

(יח) ונדפוס פלגא חקר .

יח) רשימה מהמקומות מילמדנו כפי סדר התורה אנה הם מובאים בערך .

ערך	ערך	ערך	ערך	ערך	ערך	ערך	ערך
בראשית	וירא	סטסימה	חמד	ערך	ערך	ערך	ערך
אמר ד'	אסטרט	ספף	לכ ב'	קסר	תצוה	צנן	צנן
אפליין	טמיון	פרסוף	סגרא	רפיון	גנן	קליאס	קליאס
אפוסין	כרבל	*קפל	נכר	שטה ב'	ון	ראה	ראה
ארס א'	נשים	שרתוע	ספקלטור	בא	צלס	שרר	שרר
ביאה	חיי	מקין	קר ד'	בלסטר	קלן ב'	ויקהל	ויקהל
"ברקין (ה)	דכסן	דגנמא	שד ב'	גגית	כי תשא	סס ב'	סס ב'
נמס	תולדות	"כירי	שש ב'	דרלמס	אבא	סקלש (ג)	סקלש (ג)
וסקר	חפאטיקון	קלן	שמאל	יד ב'	אסטריביל	קבלנא	קבלנא
וה	ככלא	וויגש	וארא	מגלב	חפי	תפי	תפי
כרבל	כלאב	ביאה	אגר ב'	פלס	בכושרות	תרע	תרע
מחט	כלמוס	צמת	אנסלא	צד ז'	גרמס	פקודי	פקודי
סס ב'	עטש	וויק	בחמל	קלן ג' (ב)	חמה	אוריניס	אוריניס
נקר א'	קטר	דפלטור	גגית	קרקר א'	חמש	דגמא	דגמא
סרבל	וויצא	כרס	דפתר	בשלח	שרן א'	דע	דע
פטש	*גליא	כרת	חפרע	אדר ב'	מז	חבל	חבל
קסר	גלעד	מכר ג'	יפגענו	אז	מסטר	צפורן	צפורן
רשע	על א'	מנמכוס	כרך א'	בריוני	מקום	ויקרא	ויקרא
יכס	פסריות	פגש	לחט	הרדפני	מתק	גל ה'	גל ה'
שמים	וישלח	קתליכוס	לס ג'	ככר א'	נקר	דסקולן	דסקולן
נח	אסטסיאנות	רוח	למה ב'	סגניות	סמפרינון	פגן ב'	פגן ב'
הרף	פרסה	שמות	עששית	*סרד	פמבי	צו	צו
רא א'	קנשברון	אפוסין	פלכין	עמק א'	פניס	*פלניס	*פלניס
לך	רב א'	במה ב'	פלנכ	קדרון	פרבטא	צר ג'	צר ג'
ויוחק	וישב	בר בטני	פרובט	חלע	פרודגמא	*קטבא	*קטבא
עבר א'	כלשין	דבר ו'	פרט ח'	יתרו	צדק	שמיני	שמיני
שבת ב'	זקן	דכוס	צהב ג'	דדניס	צל ג'	כס ד'	כס ד'
				הגמון	חננוס	קפלא דגיא	קפלא דגיא

(ה) ככל מקום אשר הנצתי קימן כוכב כזה * הם הוספת המוספי . (ב) נמשת בערוך במקף ואלה ונצל נפרשת כח . (ג) חקר בערוך תלת ילמדט .

מבוא

ערך	ערך	ערך	ערך	ערך	ערך	ערך	ערך
תזריע	חמש	בהעלתך	אלוגלוגין	מת ב'	מטרא	דנסטס	פרוויים
ביאה	למר	אבלינא	אנפרות	נקר א'	פלט ב'	וו	פרספיה
דנסטס	מל ו'	אלף ב'	אסיא ב'	ספן	פלייתא	כבר	צף ה'
מצורע	מנייק	אמכבי	אפכיות	טרשנא	פלישון	לעם	חסוור
מטרפלין	קסדיק	אמחנשין	ברד	פוחם א'	פקם	מטטר	חסם
אחרי	בהר	אם	גנסר	פטרקון	פרוכימטוס	פסמל	חרת
בבואה	חסר	אסטסיאנות	דבר ב'	"	קרסם א'	פרזכט	עקב
דסקס	שמיון	אסכולא	דריה	פליא	חמליוס	פרמא ג'	אקי
זמיון	בחקוהי	אפנתי	חרם	שלש	פנחם	צרצר א'	את ה'
לק ב'	אם ג'	ארגליא	טכני	"	אפוספין	קסדיק	ברבריא
ספקל	אפרכיות	ארך	כמל	בלק	בלספייסיון	קסר ד'	גן ו'
תהא	טרש	דם	סטטיונר	אסטדוליג	גנסר	קסטינר	דרגון
קדושים	מגרם	דרגון	ספר ד'	אפקלין	זמר ה'	ששן א'	יד ב'
אפרס	סדר	חמס	פקר ב'	בלשין	זרע ב'	ואתחנן	יקנשין
גיא	קתר	מה	פרפירא	גאל	יד ב'	אחר ג'	לחת
חד ד'	במדבר	מרוז	פרקופי	גנת	כבש ד'	אנפתא	מאה
קקל	אפוספין	נורא	קרח	דיומן	ממות	אסטולי	מן ב'
קנת	אפרכיא	סנגס	אנגרכסיס	דנטיב	אשש	אפי ב'	מנגנון
קפנדר	אקונין	עצב	ארגמיס	הן ג'	גדיגוד	אפתי	ספן
רא ב'	ארנון	פס ב'	כרכם	כלנס	דם	אקליטא	פלה ב'
אמור	מסא	פפליון	נפק ג'	לוושין	הר	ברך א'	פסכי
אגון	*מגמטין	פרפסט	פלסטר	מטטר	דברים	גלבטין	פרמא ג'
אלוגלוגין	מגמוס	קום	פלפל	מטרפלין	אחר ג'	דנטיב	קבייסטס
אסטרינגוס	סמרטין	קשה	חקת	מכמר	אילה	דנסטס	קום
"	סנודיא	קנבי	אפוספין	מלייר	אלם	זן	קפל
"	עבר ה'	קישע	גף ה'	מלן	אסטולי	נורא	ראה
ארת	נשא	קריפא	דכסמן	מנגנון	אפוספין	ספן	חרת
אתלישין	ארך ד'	רחק	רש ד'	מסכן	ארך ד'	סרכל	מר ג'
ביון	משמח	שני	חשך א'	ספן ג'	כריוני	פלגוג	מלח
דבר ו'	משכן	שלח	סרקלר	סרק ו'	ברך א'	פלמנר	קדקייס (ד)
דריה	קסדיק	אטימוס	סרש	עטר	דיומוס ז'		

(ד) לפי נתינתם הלאונס הנאחי כי במקום פ' וסיה עקב פ' כי יכתיב ז'ל פ' דלא פ' כי יכתיב :

קא

מבוא

(יט) רשימה מהערכים מהערוך שהביא הילמדנו מספר שמות, באיזה אות נמצאים בפרשה ההיא בתנחומא הנדפס מספר שמות.

ע ר ר	נמצא באות	ע ר ר	נמצא באות	ע ר ר	נמצא באות	ע ר ר	נמצא באות
שמות	פלכין	יד	קדרון	כד	קסטר	ט	קסטר
אפוסין	פלניק	יא	תלע	ס	הרנס	"	הרנס
במה ב'	פרזבט	ה	יתרו		הצוה		הצוה
בר כטני	פרש ח'	יד	דרנים	ה	גנן	יג	גנן
דבר ו'	צהב ג'	"	הגמון	"	זן	יא	זן
דכוס	צר ז'	יג (ה)	מלפסון	ז (ז)	צלם	"	צלם
חמר	קסר	ח	חרע	ד	קלן ב'	"	קלן ב'
לב ב'	רפיון	טז בסוף	כשכמים		כי תשא		כי תשא
מגרה	שטה ב'	כ	אסטרטיגוס	(ח)	אבא	כד	אבא
נכר	בא		בחרת	יא	אסטריוול	ב	אסטריוול
ספקלסור	בלסטר	ד	גליור	(ט)	בוק	ס	בוק
קר ד'	גגית	ב (ב)	חן ג'	יד	בכורות	ה	בכורות
שר ב'	דרלמס	ד	מן י'	(י)	גרמס	י	גרמס
שם ב'	יד ב'	יד	מר ב'	ד	חמה	ה	חמה
שמאל	מנלב	א	משכן	יא	חמש	ח	חמש
וארא	פלך	ד (ג)	נמפיון	ח (יא)	שרן	א (עז)	שרן
אגר ב'	צר ז'	"	סטר	ז	מזג	כ	מזג
אנסטלא	קלן ג'	" (ד)	סנקטוריון	(יז)	מטטר	לה	מטטר
בחנמל	קדקרא א'	"	פלג ג'	ז (יג)	מקום	כו	מקום
גגית	בשלה		פרפירא	יז	מתק	ג	מתק
דפתר	אדר ב'	יח	שרון	ד	נקד	ה	נקד
חפרע	אז	י	הרומה		סמפרינון	כו	סמפרינון
יפגענו	בריוני	כה	אלשין	ס	פמבי	לא	פמבי
כרך א'	הרדפני	כד	אנקוס	יא	פנייס	יד	פנייס
להט	כבד א'	טז	אספנדטון	ס (יד)	פרבטא	ה	פרבטא
לש ג'	סגניות	כג (ה)	חמש	ג	פרודגמא	טו	פרודגמא
למה	סרד	יח (ו)	מזכה	י	צדק	ה	צדק
עששית	עמק א'	ה	פקסן	ס (טו)	צל ג'	"	צל ג'

(ה) הסגור ציין ונלמדנו ויחי חשך אפלה וז"ל לך אל פרעה בטוקר. (ב) הסגור הניח בתחלה ויחי חשך ואח"כ ונפסקו ונהפכו לדם אף כי הפסוק האחרון שהביא הוא מוקדם בקרא, רק יסן שהביא בתחלה מאמר מן ב"ר קיסם של המאמר הזה וכן בילמדנו ר"ל המאמר הוא ג"כ בילמדנו. (ג) לפנינו נדפס לא חזרו חשבון בנים האקטרים, וזה שהביא הערוך ס"א לא חזרו חשבון בנים האקטרים. (ד) נעשות בערוך סוף ואלא ז"ל סוף בא. (ה) הסגור הניח בילמדנו ונעברך גליור מזה הכותב מן, טון אל החלה הכותב שדכר שם נפוח פקילם כ"א. (ו) הוספת המוספי, ונעשות לפניו קדירות, אולם נדפוסים ראשונים כתב קדירות, עיין מה שכתבתי בהפסד ג"כ בהגהותא בשלח. (ז) נעשות ותלפזונין יש לתקן ותלפזונין, עיין בהסודותי מנחמה ימרו הפסד ל"א. (ח) בהגהותא הנדפס נעשת מאמר גדול שמאכר מן הכ"י שהיה לפני המדפיס הראשון והיה לנכון לפני הכתב של הערוך בילמדנו, והניחו בערך בילמדנו ונעברך גליור מזה הכותב מן, והמאמר הוא ז"ש מניד דכניו ליעקב פקילם מן אחרות של אדנייטום היה מבקש להגביר אשר הוסיף המדפיס ממנו וזה אל ההגהותא הנדפס (אום ה') וכל המאמר מוצא בעין יעקב בפי' ה"ר יעקב מן חניב בשם בילמדנו. ובהגהותא כ"א אום ג' המאמר הזה בקלם שיויים. (ט) עיין הפסד ח'. (י) נעשת זה מן הנדפס בזה ו"א או אום י"ב כי שם מקומה. (יא) נעשות לפנינו למחשין ובדפוסים הראשונים דפוס קאשטלנייטא וויניציא וגם מאנקובס כתוב לנטון למחשין. (יב) עיין הפסד ח'. (יג) הערוך הניח שם בילמדנו אום כסף, וכוא נמאמר שלפניו לפני הדכר של אום כסף מלוד ומאכל לפנינו בזה ז'. (יד) לפנינו נעשות חקסו נחמה וז"ל אכפנדטון. (טו) לפנינו נעשות פקמנין וז"ל פקסנין. (יז) לפנינו נעשות עזופין וז"ל מיוזין, עיין פקיקחא כי משא הפסד פ"ז.

מבוא

ע ר ד	נמצא באות	ע ר ד	נמצא באות	ע ר ד	נמצא באות	ע ר ד	נמצא באות
צלבות	לג	ויקרא		תפי		דגמא	
צנן	יג	(יח)		תרע		דע	
קליאם	לב	סס ב'		פקודי		חבל	
ראיה	יג (יו)	סקלש		(יע)		צפורן	
שרר	ב	קבלנא		אדרינוס		(כ)	

(יז) הערוך הביא ר' חייא בר אבא ובגדפס לפנינו ר' אבה בר חייה. (יח) לא נמצא לפנינו בגדפס, אין זה רק המדפיס הראשון מלא ילמדנו חקר ב' פרשיות ויקרא פקודי והשלים את הנחקר והמדפיס ממנו נהפך הוסף מאמר גדול בפ' פקודי ולקח מהילמדנו הנאבד לכן נמצא במאמר פהוסף המלות שהניח הערוך אדרינוס דע צפורן בלות ד', פירח חבל בלות ה' ושכך נדמה בלות י"א. (יע) פיין הערה י"ח. (כ) כל הפסוקים מס' ויקרא פקודי לא נמצאים לפנינו לכן לא נשתמי אלה נמצא בגדפס.

ב) העתקה מפרק י"ב מספר הדרשות לחרב החכם הכולל והחוקר הגדול מהריט"ל צונץ עם הערות ממני.

והנה יען שהתייר הגדול הרב החכם והחוקר הגדוע מהריט"ל צונץ בספרו על הדרשות (גד"פ) יחד פרק בפ' המדבר אודות התנחומא והילמדנו, ויען כי ספרו זה יקר המציאות, ראיתי ונתון אל לבי להעתיק ללשונו כל דברי הפרק, למען יראה הקורא דעתו בענין המדרשים האלה, וערכתי הערות מה שמצאתי להעיר על דבריו, ואף שבהרבה מקומות נסיתי מרעו ולא יכולתי להסכים עמו, בכמה ראיות מוכחות, כאשר יראה הקורא במבוא שלי, בהערותי אלה, בכל זאת כבודו במקומו מונח, ועינו החודרת צופיה בכל ענין וענין עד היסוד בו. ואם בענין הלז חקירותיו לא על אדני האמת הברור הפטעו, יען כי לא היה לפניו ולא ראה את התנחומא כתב יד, גם לא ראה תנחומא דפוס מאנוסובה, לדעת ולהבחין היטב איזה הן הדוספות אשר הוסיף המדפיס הזה, (עיין בפרק י"ד), ובכל זאת לו נאה תהלה מפי כל שוחרי קדמוניות.

ואלה הם דבריו: "ילמדנו" בשם זה מכונה מדרש אחר המובא בספרי הרבה קדמונים, ובראשם רבינו נתן בעל הערוך (א) ובעל הילקוט. כל המאמרים המובאים מכינו בערוך הם על סדר פרשיות התורה, היינו ארבעה ספרים הראשונים וזולת פ' מסעי (צד רכ"ז הערה ג') מביא איזה דוגמאות מס' הערוך על זה), מזה נראה בעליל כי מדרש ילמדנו נוסד על התורה, או לכל הפחות על חלק גדול מהתורה, גם נמצאים בערוך מאמרים אשר יורו כי היו נמצאים בהתחלת מדרש ילמדנו, ואשר יש להם יחס על פרשיות הראשונות שבספר בראשית (שם צד רכ"ז בהערה ב' מביא מ' דוגמאות), איזה מאמרים במדרש הזה היו מתחילים בשאלה בהלכה (שם בהערה ג' ציין איזה מקומות בילקוט (ב) שהביא בשם הילמדנו המתחילים במלות "ילמדנו רבינו") ע"ד שנמצא בפסיקתא פסקא ו' (ג), וכאשר מורה על זה כמה מאמרים המובאים מכינו בס' הערוך (בהערה ד' מביא ה' דוגמאות), ועל שם זה היה נקרא מדרש זה בשם "ילמדנו".

והנה כל אלה הסימנים נמצאים גם במדרש תנחומא אשר בירדנו (ר"ל הגרפס), גם הוא כולל דרשות על ספר התורה, וגם שם מתחיל בכמה דרשות במלות "ילמדנו רבינו", וגם הוא

(א) רבינו נתן לא היה הראשון רק עוד הכנה קדמונים לפניו הביאו את הילמדנו, פיין למעלה בפרק י' יחד מזה: (ב) כלן הביא ג' מקומות מהילקוט וזיין מלמד הדפס גם הדמיוס, וזולת מקום זה לא ציין כלל הדמיוס מהילקוט, רק הדפס, וזייוני הדפס סס עפ"י דפוס פראנקפורט משנת תס"ע, ויען שילקוט דפוס תנ"ך יקר במציאות, עזרתי להעמיד כל הצינונים עפ"י הדמיוס, וכן המקומות מתנחומא ציין ג"כ הדפס עפ"י דפוס פראנקפורט משנת תס"א, ולאכזי ציינתי הפסוקים גם הסימנים כפי שנדפס בדפוסים האחרונים לסקל על הקורא: (ג) כיוונו על הפסיקתא דרכ כהנא (אשר כוללתי לאור) פסקא גיוס השמיני עמדה עפ"י טוסאף אחרת שם אשר לפי סדורו היה פסקא ז', אבל לפנינו היה פסקא ל', אבל כבר הצינו שם בפסיקתא נדפס ב' הפסוקים ה' המתחלת הלכה אדם משראל וכו' צייננו מנוף הפסיקתא, ע"ס, ופיין לעיל סוף פרק ו': לחימו

הוא נקרא ילמדנו, ומוכח גם בדברי כמה קדמונים, וא"כ אין מהנמנע לחשוב שהמדרש ילמדנו ונדרש הנחומא אחד הם. ומה שמחזיק יותר השערה זו, הוא שכמה מאמרים המובאים ברש"י בשם הנחומא הם בערך בשם ילמדנו (בצד רכ"ז הערה ה' הביא ב' דוגמאות מרש"י וערך ד), וכן נמצא לפעמים מה שמוכח בערך בשם ילמדנו, מוכח בליקוט בשם הנחומא (שם בהערה ו' מביא ב' דוגמאות לזה) (ה), גם הרבה מאמרים אשר הקדמונים הביאו בשם ילמדנו, נמצאים בתנחומא הנדפס שלפנינו (שם בהערה ו' מביא דוגמאות) (ו), וכן כמה שיורי מאמרים שמוכחים בערך בשם הילמדנו, הם נמצאים בתנחומא הנדפס, (שם צד רכ"ח הערה א' מביא ערכים מהערך ואנה הם נמצאים לפנינו בתנחומא הנדפס) (ז), ומהם שהביא הערך בענין

(ד) ראיתו הראשונה כי מה שמוכח בשם שמות ח' י"ז בשם הנחומא מוכח בערך ערך בלשערה בשם ילמדנו איננה ראויה כלל, כי רש"י לא כוון אל הנחומא הנדפס, רק לתנחומא כפי יד שלנו פ' בא אות ד', גם המאמר מוכח בערך שם בענינים, וראיתו השנייה שרש"י אינו ל"ו כ"א הביא בשם הנחומא מה שמוכח בערך ערך ברכת בשם ילמדנו, גם מה אין להחליט כי אחד מהם, כי מצינו לרוב במדרשים שונים מאמרים שיש, ואין לשפוט מהו כי אחד: (ה) הראיה הראשונה שמוכח בערך בלשערה בשם ילמדנו מה שמוכח בליקוט מופיעים דף י' פ"ד (הוא שם רמז כ"ב) בשם הנחומא, אינה ראויה כלל, כי בערך שם הוא מאמר אחר, והוא הילמדנו פ' אחרי מות, וביקוט מוכח רק דורו של גדעון הים משתחוה הוא לבטוא, אך נוף המאמר משתנה הוא בענינו, וגם ליטא בנדפס כלל, רק כ"י שלטן תולדות אות י"ט. והראיה השנייה מה שמוכח בערך ערך אדר ג' בשם ילמדנו נמצא בליקוט דף פ"ב ט"א (הוא בשלם רמז רנ"ה) בשם הנחומא, גם ראויה זו אין לה סיוע, כי בשלם הליקוט כוון להנחומא כ"י בשלם אות י"ז, ויש שינויים במאמר הזה כמו שהשינויים שם, ואף אם היה נמצא המאמר בנדפס אין להביא ראויה ממנו, כי כבר השינויים שספר שמות הנחומא הנדפס לקוחו כולו מן הילמדנו על ספר שמות: (ו) הראיה השנייה כי רש"י ט"א י"ח ח' מביא בשם ילמדנו מה שמוכח בתנחומא דף ל"ה ט"א (הוא בפ' פסא אות ט'), וטעם בבלק כי קרוב שרש"י לקח מאמר זה מערך ערך ברא בשם ילמדנו, וכא"ל אינו מזכיר בשם מקום את הילמדנו, מלבד כי כבר מצינו אמרה שהנחומא הנדפס מספר שמות לקוח מן הילמדנו, וזוהו ע"כ גם מה שהביא שם בהפסדו הראה שהסמ"ג דף ק"ה הביא בשם הילמדנו מה שמוכח בתנחומא בא דף כ"ד ע"ב (הוא שם אות י"ד), כי מאמר זה מוכח בערך בשם ילמדנו בערך לרדס, והסמ"ג לקוח משם, ומכאן נטען בשם הילמדנו בשם הנחומא נמצא ל"ה ט"א, ומה שמוכח בשם ילמדנו בערך לרדס, והסמ"ג לקוח משם, ומכאן הנדפס מה שמות הוא הילמדנו מה שמות. ומה שמביא עוד שם כי בהסמ"ג ברכות פ"א ה"ו נזכר מאמר הילמדנו, והוא בתנחומא דף פ"ב ט"ד (הוא בפ' קדושים אות ו'), גם מה אין לשפוט, כי אפשר שבכל התנחומא הנדפס העתיק את המאמר מהילמדנו הנאמר, גם נמצא זה המאמר בתנחומא כ"י קדושים אות ו', או אפשר כי קורא להנחומא הנדפס בשם ילמדנו, אבל אין עוד מזה ראיה כי התנחומא הנדפס הוא בערך הילמדנו. וכן מה שהביא עוד שם כי הליקוט במדרש דף רכ"ה ט"א (הוא פ' שלח רמז תשמ"ה) הביא בשם ילמדנו (המאמר כי תבוא אל ארץ מושבותיכם הארץ חייב בן במחשבה דברים ט'), וזה נמצא בתנחומא דף כ"ו ט"ד (הוא פ' שלח אות י"ד), וכן יליקוט גי' דף קל"ג פ"ב (הוא משלם רמז תתקל"ג ד"ה כבד את ה' מואב), מביא מה שהוא בתנחומא דף פ' ע"ד (הוא בתנחומא ראה אות ח'), ג"כ בשם ילמדנו, אין מכל זה ראיה כלל, כי המאמרים ההם נמצאים בתנחומא כ"י שלם אות כ"י, ובפ' ראה אות ט', ומקדם התנחומא העתיקם בתנחומא כ"י, וכמו כי הביאם בעל המסד הילמדנו, ובכל הליקוט מלאם הילמדנו לכן הביאם בשמו, ובכל הליקוט ראה את הילמדנו ואת התנחומא שלטן. ומה שהביא עוד כי הרמב"ן לרי"ף חולין דף רנ"ו פ"ב הביא בשם ילמדנו, ונמצא בתנחומא דף מ"ז (הוא פ' שמעי אות ח'), ומה שהביא כל המאמר בנדפס הוא לקוח בתנחומא כ"י שלטן, וכל לשון הרמב"ן הוא בתנחומא כ"י, ואולי היה בן ג"כ בילמדנו שלקחו בתנחומא שלטן, או הרמב"ן יבנה את התנחומא בשם ילמדנו. וכן מה שהביא בשם הרמב"ם שהביא מאמר בשם הילמדנו ונמצא בתנחומא, ברור שהרמב"ם העתיק זה מהסמ"ג, וכבר כתבתי ברוב הפסדו זה שהסמ"ג אין ראיה, יען כי לקח דבריו מהערוך: (ז) מה שמוכח בערך ערך דייחא שמוכח המאמר בתנחומא דף פ' ע"ד (הוא בתנחומא לך אות ח'), גם בנאן כולו למר כי המסד התנחומא הנדפס העתיק את מהילמדנו, ומה שהביא מערך ערך קער ד' שדבריו נמצאים בתנחומא דף י' פ"ג (הוא פ' תולדות אות ו'), וכן מ"ש בערך ערך פרס ב' נמצא בתנחומא דף י"ב פ"א (הוא פ' וישלח אות ט'), אין מכל זה ראיה כלל, כי בשני מקומות הל"ה הם בתנחומא כבשגן אחר ממה שהביא הערוך בשם הילמדנו. וכן מ"ש בערך ערך קליקוט שהוא בתנחומא דף י"ז ע"ד (הוא פ' ויחי אות ח'), גם בזה אין הוכחה שום, ובנדפס הוא כבשגן אחר, ומה המלה קליקוטם אין במוט. וגם מה שהביא מערכי גליון הנקחדרין שמוכח בתנחומא כ"י ט"א (הוא בפ' משפטים אות ט'), מזה אין להביא ראיה כלל, כי כל המאמר בתנחומא שם הוא הוכפת המדפוס מהמאמרים שהוספו אל התנחומא העתיק. היות לפניו (שיין בפרק י"ד). ומה שמוכח מזה עוד שם ל"ה ברכים, מן ערך דרום עד ערך דוגמא, אשר המאמרים היו נמצאים בתנחומא הנדפס מן דף י"ט עד דף מ"ב, כוננו להתנחומא העתיק, ובכך הכניסו כי ספר שמות מהתנחומא הנדפס נעתיק כולו מהילמדנו. ובכ"י מהם סי' י"ט אשר נתייח לפני אקדושים רשמייה הערכים המסד הערוך שמוכר בשם מאמרים מהילמדנו מה שמות, וטעם אחד לא נעמד נמצאים בתנחומא הנדפס מה שמות. וה"ל עוד שם מערך ערך פגן וערך דסקפגן בשם ילמדנו ונמצא בתנחומא דף 24 (ההפסד סימני המספר ויל" 42 והוא דף מ"ב בדפוס פראנקפורט) הוא ריש פ' ויקרא אות ו', אינה ראויה, כי הוא שם בתנחומא הוכפס המדפוס מהמאמרים, ורשם עליו ראה כי חדש הוא, וגם כל המאמר הוא כבשגן אחר, כי בערך מוכח לפיכך ופגן שהעתיקו את המלך טו', ובנדפס למ"ד לשני בני אדם אחד קהתי ואחד בן פלגדון טו' ש"ס ופגלם כי

נמצאים

זכור

נמצאים בתנחומא הגדפס (טז), אבל לא המאמרים מילמדנו (יז), מזה נראה בעליל כי הם מדרשים שונים, ומה שבוזו אינו בזה. נוסף לזה כי כמה מאמרים המובאים בקדמונים משם ילמדנו ואינם בתנחומא הגדפס (בהערה א' צד ר"ל הביא כמו הרשב"ם דברים ג' כ"ג) (יח), וביתוד בספר הערוך שהביא מאמרים בשם הילמדנו מספר גדול מהם אינם נמצאים בתנחומא הגדפס (בהערה ב' הביא דוגמאות מהערכים אשר המאמרים ההם המובאים בהם אינם נמצאים בתנחומא), וחלק מהם בעצמם נמצאים במאמרים שהביא הילקוט בשם הילמדנו (בהערה ג' מביא י"ב דוגמאות ממאמרים שמובאים בערוך מילמדנו ומובאים גם בילקוט בשם הילמדנו) (יט), נתברר איפוא כי שני המדרשים ההם שונים הם. וכל אלה הקושיות יתיישבו אם נאמר שלא לבד מה שהביא בשם הילמדנו, רק גם מאמרים אשר הביאו הקדמונים מהתנחומא הסיים לפנינו בתנחומא הגדפס (בהערה ד' הביא דוגמאות מה שהביאו בשם התנחומא והסר לפנינו) (כ), לכן אין לשפוט מהתנחומא שבידינו היום על תכונתו שהיה לו בזמן קדום, וזה לא נשתנה לבד בזמן הזה, רק גם כתבי יד ישנים מהתנחומא ראינו בהם כמה וכמה שהם שונים זה מזה אם בכתב יד עצמם ואם מאשר לפנינו בדפוס (כא), והילמדנו האמיתי אשר הוא בכ"י מכאן אחד עשר למספרם (כב), או גם עוד מלפנים והנקרא גם בשם תנחומא, איננו שזה עם המסודר לפנינו אשר הוציא הרבה מאמרים מילמדנו הקדמון (כג), ובעל הילקוט הביא את שניהם, על שם ספרים שונים (כד), והתנחומא הגדפס שבידינו הוא קיצור מהילמדנו הזה (כה), ומעט מקומות אשר נשאר כלו, וכתבי יד נותנים בלי ספק את הסידור איך היה מלפנים.

ועתה נבוא אל התנחומא שבידינו היום (הנקרא תנחומא—ילמדנו) יש בו פ"ב מקומות המתחילים, "ילמדנו רבינו" ורובם הם בהספרים בראשית שמות במדבר, ומיעוטם בפרשיות ויקרא

וספר במדבר מתנחומא הגדפס לקוח כמעט טול מהכ"י שלט. (טז) כבר מלמי אמור כי הילקוט טון רק למתנחומא כ"י, וספר ויקרא נמדד דברים מהגדפס לקוח כמעט כלו מן התנחומא כ"י שלט. (יז) כי מה שהביא מן הילמדנו הוא מדרש צ"ע כהנא ורש"י. (יח) אין זה לשון הרשב"ם, רק כס דכ"י המסמיק הראשון, פ"ין מה שספרי יידיי הכי גדול מוסרי דוד ראזין בספרם לסכסכ"ם שביא לאור לז' ק"ל, והמאמר הזה שמוצא בשם ילמדנו הוא הוספה ששים שהוסף והמסמיק. (יט) בין הדוגמאות הביא מנעל הסוד ערך אפנה שמיא בשם ילמדנו, וגם הילקוט נמדד דף כ"א פ"א הביא זה בשם הילמדנו פ"א. איטו כן כי הסוד שם הביא כי מלמרים מילמדנו מפי' בסמליות ופי' ואמרו, אל הילקוט (הוא שם בפ' חקת רוח משפ"ל) שהביא שם בשם הילמדנו לאנפני שלו [נ"ל לאנפני], הוא מאמר אחד ואיטו ענין כלל אל המאמר שמוצא בערוך. וכן מה שהביא עוד שם מערוך ערך לק' ב' שמיא בשם ילמדנו, וכן הילקוט יהושע דף י' פ"ד (הוא ברומ ק"ב) הביא זה בשם הילמדנו, פה עפס בתח"כ, כי מה שהביא הילקוט שם הביא בשם התנחומא לא בשם הילמדנו, והוא מתנחומא מולדות כ"י אות ט"ק, רק בתחלת שלפניו הביא הילקוט מאמר אחד בשם הילמדנו שם שם המאמר הזה הוא הילמדנו. (כ) בספרם שם מביא ב' דוגמאות מהכ"י יחזקאל ט"ו ק"א, ואיזו ל"ז כ"א. מהספי מדוע הביא רק שני מקומות אלו בפר"ם, הלא בספרם מקומות מביא רש"י בשם תנחומא ואינם מתנחומא הגדפס (פ"ין בפרק י' בהנח"י כל המקומות אשר רש"י הביא מתנחומא), והכנה בזה כי רש"י ז"ל כוון כמעט בכל מקום רק על התנחומא כ"י שלט, ושם נאמח מתחילם כל המאמרים. גם יש למחוק על מה שכתב כי מה שהביא רש"י איזו ל"ז כ"א לא נמצא בגדפס, ובמאמר הוא שם משפטים אות י"א. גם מה שהביא בספרם הביא משני מקומות בילקוט ישיבס דף נט פ"א והכלים דף ק"ב פ"ד שהביא בשם תנחומא ולא נמצא לפנינו בגדפס, נמצאת הראשון שהביא הילקוט ישיבס הוא שם רומ שם"ג ורומ שם"ד בשני רחיים אלו מביא את התנחומא, המאמר הראשון שאלה מפורטות נמצא בתנחומא כ"י בראשית אות כ', והמאמר השני ילמדנו רבינו בזה הוא דיוט של רש"י ביהיבס הוא כ"ב בראשית אות ט"ז. וכן מה שהביא הילקוט תהלים שביא ברומ תש"ל ואיזו תנחומא שם מוסר של המאמר ילמדנו רבינו, וכאן הוא המאמר מהכ"י בראשית אות ג"ב שהנחתי. וגם פה נלפח בעיני מה שהביא רק ב' מקומות האלה, הלא הילקוט הביא בספרם מקומות בשם התנחומא (פ"ין רשימה הילקוט בתח"כ פ"ו), וכולם נמצאים בתנחומא כ"י שלט, והא קשיא מהשנחתי אשר כמעט בדפוס לא ראה בשם הילקוט כלל. וכן מה שהביא עוד שם בגדפס תשנ"ל הלך הגדפס דף ת' פ"ד בשם תנחומא וירא מנין מקור הדורות שהיו מחפנין שני ומחפנין, גם השנ"ל הלך טון אל התנחומא כ"י שלט ושם נמצא המאמר (פ"ין בתח"כ פרק י' שהנחתי כל המאמרים שהביא השנ"ל מתנחומא), ומה שהביא מתרדכי יומא שהביא ובתנחומא פ' ו' פקד את שרה ילמדנו רבינו אס היתה קקסה ולא נמצא בגדפס, גם זה נמצא בכ"י שלט וירא אות ג'. שד הביא שם בגדפס בילקוט שמוט דף פ"ד (הוא רומ קפ"ו) מוצא בשם תנחומא אמר ר' יתח לא סיד צ"ח להחיל הסוד אל המהדש הזה לנכס, וזה לא נמצא בתנחומא, ובמאמר גם זה הוא תנחומא כ"י בראשית אות י"א, והילקוט טון לכה"י שלט. (כא) כתבי יד הגמולות מהם הם שרים פס התנחומא אשר כמעט בדפוס, ומהם אשר הנה התנחומא הישן והקדום כמו כ"י שלט וטשים הם. פ"ין בפרק י"א טמנת הכ"י. (כב) כל מהם שהספיקם ללפח המהדים, ומה"כ שנה בגדפס, וז' לילמדנו לא נמצא כלל בגמול, ומכל פל דלדנין ולא משתכחין. (כג) התנחומא איטו קטר לילמדנו, רק אקיסה אחרת מתקדד אחר. (כד) את התנחומא אשר כמעט בדפוס לא ראה בשם הילקוט כלל, רק את התנחומא כ"י שלט, וגם את הילמדנו הנאמר. (כה) פ"ין

קד

מבוא

א' צד רל"ג ציין הבקומות (יז), מכל זה נראה כי חצי השני מס' דברים הוא בלתי שלם, וזה יעיד את הקורא לחשוב כי גם הילמדנו היה בלתי שלם בחלק הזה (בהערה ב' הביא שרשי

הן קדמא) נלחמנא לה כחדא בלעא, טעום המעמיק הוא וי"ל מרגום ירושלמי דמנצניא וי"ל פיר יושלים דמנצניא, ולגזון סה הוא לפנינו בתרגום הסלים שם, ונחשבו האומות תמורת יושלים נטשו ירושלמי, לכן מראה כי אין הכוונה לתרגום ירושלמי. עוד שם הביא כי טספ מן דף ל"ט עד דף מ' פ"א, כוונתו בפי פקודי כל גלות ג' מאמר התחמול ואף בלגלל. זה אמת ואף כי ראש עליו, כבד היה לטולמים" בכל זאת הוא הוספה עוד ממעמיק הראשון, רק יטן כי הממר שאמר זה אות ד' התחמול ד"ל משכן הפדות טספ מאת המדפסין ממאנצניא עפ"י כ"י שלנו, וכבד עליו קנקן חדש מלא יטן", הלוי גם מאמר מאת ג' ה"ל, כבד היה לטולמים", ובלחמא מאמר הוא ואינו מהתנחומא. וי"ל המדפסין ממאנצניא. כיטעו ונלוו שזה אינו ממחבר ז"ל (כ"ל מנצל התנחומא) כי אם המאמר אשר נלגדו (כי דפוס מנצניא המאמרים הם זה מול זה) והמליפו הסטא המדפסין ראשונה, אך למטן לא יתבשר חסר מהראשונים הנאמרו אף הוא למטן חדשו כי לזכותו נתכוונתי עכ"ל. עוד הביא בהפדה כי שם טספ בדף מ"ב פ"א הוא זיכרל אות ח', וגם אין אמת אף כי ראש עליו, כבד היה לטולמים". עוד שם כי טספ פסם ראשונה דפוס וירונא, פ"א, אכל הוא הוספה המדפסין ממאנצניא, ואות י"ד עד סופו, גם פה אף כי ראש עליו, כבד היה לטולמים" הוא כלו הוספה כאשר העיד המדפסין ממאנצניא. עוד שם כי טספ דף כ"א פ"א הפירוש מרב שזיכר גלון, והוא נספך פ' מזרע אות ח', זק נמלא גם בדפוסים הראשונים, קאנשטאנצניא, ווייניא, אכל ככ"י ב' וי' מאקספארד אינו, לכן הוא הוספה המדפסין הראשונה. עוד שם כי פ' וילך טספ פסם ראשונה דפוס וירונא, פ"א, אכל הוא הוספה המדפסין ממאנצניא, רק יטן כי המדפסין מוירונא הדפס את הקדמת המדפסין ממאנצניא בלי זכרון שמו משב כי המדפסין מוירונא הוסף פ' וילך, והלחמא הוא הוספה המדפסין ממאנצניא. עוד שם ההלחמא פ' האינוט טספ ומזכר שם הספיקמא, וכן בפי' זו טספ המאמר האר ממים פעלו, וזכור בו פד"ל וספר של רבי משה הדרשן, ונלחמא כל אלה הם הוספה המדפסין ממאנצניא. (ז"ל כוונתו כי נמלא לפעמים בהתנחומא אחר המסדר קלר והלחמא בלחמא מקום כבד נמלא המאמר כמו דף פ"ו פ"ב (הוא פ' מקץ סוף אות ג') סיים "וכו' לעיל דף ד' פ"ב" (הוא פ' בראשית אות י"ב), אולם זה קלור מהמדפסין ממאנצניא, ובכ"י ב' מאקספארד ובדפוס קאנשטאנצניא ווייניא נמלא כל הכוים, ופלא כי בדפוס וירונא פראנקפורט הליגו גם כן "לעיל דף ד' פ"ב" העמיקו מלה בלחמא מדפוס מאנצניא כדומא בלחמא, כי בדפוסים המאמר דף אחר, וכן עשו בדף פ"א (הוא פ' ויגש אות ד') האינוט וספ שומרים על השערים וכו' "לעיל פ' מקץ דף כ"י" (הוא שם אות ח') גם כאן קלר המדפסין ממאנצניא ונמלא הכוים בדפוס ראשון של קאנשטאנצניא ואחריו בדפוס ווייניא, ונמלא כדומא שמה גם ראיתי כן בכ"י שני מרומי קובץ 44 בסוף המאמר "הדרך שהוא כתיב נסדר וידי מקץ", וגם פה הליגו המדפסין מוירונא ופראנקפורט הדף שהוא בעלמא כמו שהוא בדפוס מאנצניא. עוד שם בדף כ"א פ"א (הוא פ' ואלף סוף אות ו') הוא נמלא גם בדפוס קאנשטאנצניא ווייניא ושם כדומא "כולה כדכתיבנא בריש פרשתא" ובדפוסים אחרונים הליגו "כו' כדכתיבנא בריש הפרשה ס' א"י" *). עוד שם גם בדף כ"ז פ"ד (הוא כפ' ויברו אות מ') ושם כדומא "כו' לעיל דף ח' פ"א". גם זה קלור המדפסין ממאנצניא ונמלא בשלימות בדפוס קאנשטאנצניא ווייניא, ומדפסין וירונא ופראנקפורט הליגו ג"כ דף ח' פ"א אף שהוא בדפוסים דף אחר. ובדפוסים אחרונים הליגו "לעיל בחדר כן פ' וי"א" ובדפוסים ממאנצניא כוון לפ' יתרו. עוד שם דף ל"ט פ"ב (הוא כפ' פקודי אות ב') שכתוב שם "כמו שפרשנו לעיל" וכן הוא גם בדפוס ראשון מאקסאנצניא ודפוס ווייניא. עוד שם דף מ' פ"א וע"י (ז"ל הראשון הוא כפ' פקודי אות ז') כי כדומא שם "כו' לעיל דף מ"ז" אולם כל המאמרים הם הם הוספה המדפסין ממאנצניא וגם הליגו הוא כדומא, ובדפוס וירונא ופראנקפורט הליגו ג"כ דף מ"ז פ"א כמו שכתוב בדפוס מאנצניא, והוא שם ג"כ "לעיל דף מ"ז פ"א" כוון לפ' כי הלא בלחמא כ"י. וליין השני שהביא דף מ' פ"ד (הוא כפ' פקודי סוף אות י"י) שרשם שם "כדומא בלחמא הדברים" גם כאן כל המאמרים עם הליגו הוא הוספה המדפסין ממאנצניא וכדומא לטקס פ' שופטים. עוד שם דף מ"א פ"א (הוא ג"כ כפ' פקודי אות י"א) הוא ג"כ לשון המדפסין ממאנצניא. (פס המקום לעיניו כי שם בפי' פקודי בלחמא ג' אשר ראש עליו כבד היה לטולמים נמלא במחבר אל המקרא מלון אלא מלון כנגד כסא הכבוד "כמו שכתוב לעיל", גם עוד שם בחרונו לזכר אמי נמלא בלחמא פ"י קודם שאלף ממשי אמי" והמדפסין הראשונים השמינו מלה "פ"י". גם נמלא עוד שם "כמו שכתוב לעיל"). עוד שם דף מ"ז פ"ד (הוא כפ' ויקרא אות ז') שזיין שם "כו' לעיל פ' מולדות דף י"ג פ"א" כל המאמר עם הליגו הוא הוספה המדפסין ממאנצניא, ובדפוס וירונא וגם פראנקפורט הליגו ג"כ דף מ"ז פ"ד בעטות כי פ' מולדות הוא עם בדפוסים אחרים. עוד שם דף כ"א פ"ב (הוא פ' אחרי מות אות ב') ורשם שם "כו' לעיל דף י"ב" אולם זה הוא קלור המדפסין ממאנצניא ונמלא בשלימות בדפוס קאנשטאנצניא ווייניא גם בכ"י ה' מאקספארד, וכוונת הליגו מדף י"ב פ' ויאל, והמדפסין מן וירונא ופראנקפורט הליגו ג"כ דף מ"ז פ"ד כלילי הדפסו דף על דף. עוד שם דף כ"א פ"א (הוא כפ' קדושים אות ז') שם כדומא "כו' לעיל דף מ"ב פ"א" זה קלור המדפסין ממאנצניא, וכוונתו לפ' מלחמא שם "כמו שכתוב בדפוס מאנצניא דף מ"ב, ונמלא המאמר בשלימות בכ"י ה' מאקספארד, גם בדפוס קאנשטאנצניא ווייניא, ומדפסין וירונא ופראנקפורט דמיו מ"ב דף מ"ז והלכו כערים נאפלא. עוד שם דף כ"ז פ"ג (הוא פ' בחקותי אות ד') כדומא שם "כבד נכתב נסדר אחר אל הכהנים" וזה נמלא ג"כ בדפוס קאנשטאנצניא ווייניא, והוא טספ ח"ב מהמדפסין הראשון וליחמא בכ"י ה' מאקספארד. עוד שם דף ל"ט פ"ג (הוא כפ' במדבר אות ס"ז) מנחומא שאלה את ר' יוסי בן חלפתא בלחמא ימים כו' ושם נגשם "כו' לעיל דף י"ז" והוא לפנינו בליחמא אות ו', זה ג"כ קלור מהמדפסין

* (פס י"ט הוסיף בפי' בלחמא דף מ' נמלא ג"כ "כו' כדכתיב נסדר ויברו אלו". וראיתי כי כן הוא גם בכ"י וי"א מאקספארד.

אגדה

[illegible]

'E

१५

מבוא

פ' נה דף ג' ע"ג (מט), וכמה פעמים נמצא בו המשך מאמר גדול ולא נמצא בו שם האומר או הדורש, וגם קצת בהשמות אשר נמצאו בו הם משונים במעות (בהערה א' צד רל"ז כתב לעיין בספרו פ"ט), גם הלשון הוא ארוך ורחב ודומה אל לשון הפירושים שנתחברו במאה ה"א למספרם, (בהערה ב' מביא ב' דוגמאות) (נ), ונמצא בו דברים נגד הקראים (בהערה ג' מביא מאמר מה' נח) (נח), ולכן נראה כי זמן חבור של הילמדנו (נב) הוא בערך הראשונה של מאה התשיעית למספרם (הוא ערך ד"א ת"ר), (בהערה ד' הביא כי הרב בעל מגורת המאמר בהקדמתו מכנה את ר' הנחומא ור' אושעיה אחרונים לעומת חבור התלמוד) (נג) אולם יותר מהגבלת זמן החבור כבד הגבלת המקום והארץ שבו חובר. והנה כמה שנמצאים בו כאמרים מאגדות ירושלמיות וגם שמות תנאים ואמוראים ירושלמיים וגם מלות יוניות ורומיות (בהערה ה' הביא איזה מלות ורות מן הערוך בשם ילמדנו) (נד), הנה נראה לשער שמחברו היה בארץ ישראל או בארץ סוריא, אבל משויי לשונו בקצת מאמרים אל ספרים שהוברו בזמן הגאונים, וגם לספרי גאונים בעצמם, גם המאמר משתי ישיבות בבבל, נראה שמחברו היה בארץ בבבל, ולמין נצא מהמבוכה נאמר כי מחברו היה בארץ יון או איטליא, כי בארצות הנ"ל כבר היה נודע תלמוד ירושלמי, והיו חוגים בו, (בהערה א' צד רל"ז ציין לעיין בספרו פ"ט וב"א), וגם הרבה מספרי הגאונים היו שמה, ובלי ספק היו נושאים ונותנים בשאלות ותשובות הנמצאות בו, וגם כל דרשותיו הן כעין פירושים ושונים אל לשון רבינו כישולא (בהערה ב' כתב לעיין בערוך ערך סעד) (נה), וכן מליצות חדשות (בהערה ג' הביא לדוגמא כמו חיים טובים, ים המת), וגם השתמשות המחבר בהפסיקתא (נו), וכן בשאלות (נד), ובעל השאלות נודע שנפטר בארץ ישראל, ואשר יתן להשערה זאת מקום

אוי לרשע אוי לשכנו, כן הוא לשון המדפיס מתאנפוכה, אבל בדפוס ראשון כתוב "מחלן אחינו חכמים", ובדפוסים אחרים "מחלן אחינו ח"ל". עוד שם גם הלשון "הך פתח רבי...". לא נמצא נגדו כלבדות הקדומות, ומידע מובא כ"י פלוני פתח, והנה גם מה אין לאכזב כלל, וכן מ"ש עוד שם כי במקום חיים טובים גילמנו, (ערוך ערך פתח), נמצא בתוספתא תפא, (בערוך ערך רפא תלמידי שהיה כהןספח), ובתלמוד נמצא תמיד אסותא, גם מה אין רחוק, כי הכנה פעמים מליו שהיה בלשון הקודש במקום לשון אחר, גם נמצא בתלמודא (כוננו: פ' מ"י אות י"ג) הלשון "ים המת" (*), גם נמצא הלשון "אלה של נעריה", גילמנו מובא בילקוט דף רמ"א פ"ג (הוא ילקוט בלק רמז תשס"ו כי כתוב שם והשגח הוא אלה של נעריה), וכן בתלמודא פלוגי אחינו דף ג"ד פ"ג (יש לתקן בדברו בתלמודא אחר והוא שם בסוף אות ה') ושם כתוב "שעין הכנה יש למקרה הוא אלה של נעריה" וכל זה לקוח מן התלמודא כ"י שלט, ושם נמצא הכנה כאלה. גם נמצא הלשון "מחלן אחינו חכמים" והלשון חס וברכה נמצא דרך ארץ ובתלמודא, ובתלמודא קדומים ג"כ תשט, ומל זה אין רחוק כלל, ובדפוס הלשון "מחלן אחינו חכמים" נמצא בספרי טא פסקא י"ב מחלן אחינו חכמים ארבעים סאה בלת, ובתלמודא בספרי ג' הלשון "מחלן אחינו חכמים" שם כתב גם נמצא הלשון "הך שני רבנמי" מובא בערוך ערך חלס א' וערך ארבעים בשם הילמדנו, ולא אדם מדוב הביא זה בשם הערוך בלא לבין זה נמצא הכנה פעמים בנ"ק התלמודא אחר השאלה בסלסל. גם נמצא הלשון "הך שני חכמים" וכמו כן בארץ ארבעים מובא בילקוט דף רמ"א ע"ד בשם הילמדנו (הוא בלק רמז תשס"ח) ובתלמוד ערך קר, גם נמצא בילקוט שמואל דף י"ג פ"ג (הוא שם רמז פ') דמיון תפלת חס א' הפלת שמונה פסדים וכן התנה של משה מובא בילקוט דף רל"ח ע"ד (הוא תוקח רמז תשס"ג בשם הילמדנו) והוא דומה לפד"ל פ"ט, וכן תפלת משה בתלמודא דף ס"ה פ"א, (הוא בפ' קרח אות ז') אחת יודע מתחננו שו אדם ומה שכלבנות והכליות יולדות ויולי בתלמודא אחת שני יודע מי חסא ומי לא חסא, מי חסא ומי לא חסא, אחת יודע רוח של כל אחד ואחד מהם. גם נמצא סיפור מיתת אהבן בילקוט דף רל"ח ע"ג וע"ד (מסעי רמז תשס"ו), אבל באחת תלמוד כי מכל ה"ל אין לשער כלל על אחר זמן התלמודא, כי כל אלה התלמודים הם גילמנו, והנה גם מתבאר הלשון אין להביא רחוק, כי היו מורגלים עוד בזמן קדמון מאל. (מט) הוא בפ' נח אות ג' שכתוב שם ולפיכך קצת הקב"ה שתי ישיבות וכו' ותתקלפין שתי פעמים בשנה בחדר קובצו מכל התקומות וכו' שנין דעתי' בארצות ארצות לא לפי בפרק ג' (ג) הכהן הביא דוגמאות מתלמודא דף ע"א פ"ד ויגד מובא (הוא בפ' בלק אות ב') וכן ריש יושב. אולם לא תלמידי זה הוא אשר יודע כי הם חזון מואה, כי הם כדוך סגנון לשון התלמודים. (נא) הוא ריש נח אות א' וקראת לשבת שני זה הדלקת נר בשבת, שנין בתלמודא למדך לקח טוב אות ח' פ"ג דף כ"ח. (נב) פה הביא זמן חבור הילמדנו אף ששיק דבריו קובצו על סמכותו. (נג) בגבלת זמן זה טוב לשער רק אל התלמודא הכדפס, אבל לא על התלמודא שלט, כי הוא מוכרח עוד לפני זמן התלמודא כנ"ל. (נד) הכהן הביא כי הילמדנו למד והתלמודא הכדפס למד וגם התלמודא כ"ל שלטו למד, ומה שתבין בין המלות ארצות תלת "הפסד" הוא תלמודא ג"כ במדע חזית פסוק עד שהתלך בסמט, גם בפסיקתא דרבי כהנא ובפסיקתא רבתי. (נה) נעלמה ממני כוננו, כי התשיין בערוך ערך סעד לא ימצא את אלה הוא תבנך. (נו) מסדר תלמודא הקדום כ"י שלט לא השתמש בפסיקתא רק להיפך, כאשר בארצות לפי בתלמודא פסוק פ' (נד) התלמודים מתאנפוכה הם חוסות

פדר"א

715

מבוא

פדר"א, והוספות הפרשיות בסוף ספר דברים מן הכתבי יד הג'ל (פו), על השינויים והוספות הנמצאים בילמדנו כבר העירו עליהם מהר"ק (פה), ור' עזריה מן האדומים כספרו מאור עינים פי"ט, ור' עזרא בר יצחק מפאנו (פט), ומהר"ם די לונגאנו בספר המעריך ערך תגהומא, וגם מחברים חדשים בעל שם הגדולים בח"א וח"ב (ע), ובעל תולדות רבינו נתן בהערה י"ט.

אלה הדברים אשר ראיתי להקדים ולשימם בראש הספר, והרבה יגעתו ועמלת לסדר הדברים בסדר נכון, ולתתם ערוכים ומסודרים לפני הקוראים, לרוות תשוקתם לדעת כל דבר על בוריו בדרישות קדמוניותיו. ואקוה כי לא לריק יגעתו, ואם ימצאו דברי חן בעיני המשכילים, המבינים כל דבר לאשורו, והיה זה שבר לעמלי אשר עבדתי ביועוה רבות בכרם ה' צבאות, רק למען כבוד חו"ל הקדמונים, אשר לשמם ולזכרם האות נפש כל אוהב תורה ותושיה.

שלמה באבער.

עוד הביא קובץ מאוצר הספרים בהאמטונג (Hamburger Stadtbibliothek), שם לא נמצא ההגהות, וצוה"ל טון לכ"י של ה"ר חיים מיכל ז"ל אשר לו היה נמצא בהאמטונג, וגם הכ"י היה נשלל אלי מאקספארד, כי האוצר הוא נמצא בעת מאקספארד בערך הספרים שם, אבל בעקד הספרים של האמטונג לא נמצא כ"י מהמגהות. (פו) אינו כן כי קנולס שוים הם, מהם כמו הכ"י שלנו ומהם כמו הספרים, ולזה המאמרים משאלמות ופדר"א דברתי לגיל שש רק בגדפס, והפרשיות האחרות מה' דברים סן הוספת המדפוס מהאגוסה. (פה) במהר"ק סי' קי"ו בהג' באשר מהלכו בספר אחד מיוחס למדרש תנחומא, אמנם בספר אחר מיוחס ג"כ למדרש תנחומא לא מלחמי בו ט"כ. עיין לגיל מה שהעיוות על זה בעק' י' אות מ"ט. (פט) בהערה י' הוצא כי הוא צלל בהקדמה, ואשר הוסיף מאמרים נדפוס ויוצא בשנת 1595, והוצא קלם דברים אשר בהג' בהקדמה שם. ואולם נעלם ממנו כי המדפוס מווינא העדפס את ההקדמה שכתב ר' פנחס מפאנו המדפוס נדפוס מהאגוסה אשר הוציא לאור שם את המגהות בשנת ט"כ, והמדפוס מווינא העדפס ט"ז דפוס מהאגוסה, וגם את ההקדמה העדפס מבני להאכר כי העתיקה מדפוס מהאגוסה. (ע) בח"א אות י' סי' ל"ג וח"ב אות מ' סי' ס"ה.

לוח התקונים

צד	עמוד	מקום	שורה	נדפס	צ"ל
1	פתיח דבר	ג' מלמטה	והפסיקא רבתי	והפסיקא רבתי	והפסיקא רבתי
	מד	מבוא	י"ד	ערכיות	ערכיות
	מז	בהערה	א	בואשיקא	בואשיקא
	נא	מבוא	כא	ובילמדנו שמות תייתר	ובילמדנו שאם תייתר
104		"	ג	בב"ד וברא"ש ילמדנו	ובראש ילמדנו
	נד	"	יחמלמטה	רחמנא וותרן יתותרן חיטורו	יתותרן מעוה
108	הערה כג	ב	וכוונתו במלה "מי"	וכוונתו במלה "מי"	וכוונתו במלה "מי"
	נו	הערה כד	ב	והציג עליו	והשיג עליו
112	בהערה	מז	וציין "בר"	וציין "בר"	וציין "בר"
	"	"	כה	אמרו בפסיקא	אמרו בפסיקא רבתי
116	מבוא	ז מלמטה	בבליאשהק	בבליאשהק	בבליאשהק
124	"	"	יג	ליחא מכ"י	ליחא בכ"י
	"	"	יחמלמטה	לקוחים מכ"י לנו	לקוחים מכ"י שלנו
126	הערה ז	ב	"ע" בערך ע' פקרון כי פירושו ביוני גיזה צמר"	"ע" בערך ע' פקרון כי פירושו ביוני גיזה צמר"	המלות האלו נשמטו ממקומם וצ"ל בשורה ד' אחרי המלות בלקורא קייג ואח"כ צ"ל עי' בערך ע' פקרון כי פירושו ביוני גיזה צמר. ואחרי המלות בלקורא קייג צ"ל שני קוים כו "
	הערה יב	ב	דאמרינן בפסקא החדש	דאמרינן בפסקא החדש	דאמרינן בפסקא (ננקודת המסכת)
	שם		אמר מלאכ	אמר מלאכ	אמר מלאכ
130	הערה כה		עאל ר' עלעא	עאל ר' עלעא	ר' אלעאי
	הערה א	ב	מהר"ר ריש"ל צונץ	מהר"ר ריש"ל צונץ	מהר"ר ריש"ל צונץ